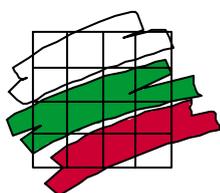

СЕРИЯ КОНЮНКТУРНИ ОБЗОРИ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2000 ГОДИНА (годишен доклад)

**АГЕНЦИЯ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ
АНАЛИЗИ И ПРОГНОЗИ**

ул. „Аксаков“ 31, София 1000, България

© *Агенция за икономически анализи и прогнози 2001*

1000 София, ул. "Аксаков" №31

тел.: 980 04 84, 980 24 74

факс: 981 33 58, 980 93 22

e-mail: aeaf@minfin.government.bg

Всички права запазени.

Никакви части от тази публикация не могат да бъдат репродуцирани, съхранявани (запометявани) или разпространявани чрез електронни системи, фотокопиране или чрез други способи без предварителното изрично писмено съгласие на Агенцията за икономически анализи и прогнози.

ISSN 0861-6345

Позоваването на публикацията на АИАП "МЕСЕЧЕН КОНЮНКТУРЕН ОБЗОР" при препечатване на информация е задължително.

През 2000 г. българската икономика отбеляза темп на растеж от 5.8%, което представлява най-високата стойност на този показател от 1990 г. насам. Два бяха основните фактори, които допринесоха за това – подобряването на външната среда и процеса на интензивно реструктуриране на икономиката в резултат на приватизацията. Икономическата политика включваше следните основни параметри:

- успешното функциониране на паричния съвет и нарастването на чуждестранните резерви към края на 2000 г.
- рестриктивната фискална политика и постигането на 1% дефицит по касовото салдо на консолидирания бюджет; намаляването на съотношението дълг/БВП.
- промените в законодателството, насочени към подобряване на бизнес-климата, особено тези, засягащи процедурите, свързани с обявяването в несъстоятелност, приватизацията, данъчните постъпления, издаването на разрешения и лицензи, намаляването на някои данъчни ставки и премахването на част от разрешителните и лицензионни режими; либерализирането на движението на капитала във Валутния закон, в сила от януари 2000 г.

- по-нататъшното развитие на пенсионната и здравната реформа;
- разработването на стратегии за дерегулиране и реструктуриране/приватизация на естествените монополи.

Докладът включва кратък обзор на международната конюнктура и нейното благоприятно влияние върху българската икономика. Той разглежда факторите на растеж, свързани с търсенето и предлагането. В следващите два раздела се анализират източниците на макроикономическата стабилност – разумното управление на публичните финанси и процеса на задълбочаване на финансовото посредничество. Инфлацията се повиши през 2000 г. главно под влиянието на външни фактори, каквито бяха повишаването на цените на петрола и обезценяването на еврото.

Анализът на структурната реформа обхваща реструктурирането на промишлеността, промените в социалната сфера и банковия сектор. За трудовия пазар беше характерно увеличаването на безработицата през първата половина на 2000 г. и стабилизирането на равнището ѝ в края на годината. Повишаването на безработицата е съчетано с повишаване на производителността.

В заключителната част се прави обобщение на очакванията за 2001 г. □

МЕЖДУНАРОДНАТА КОНЮНКТУРА ПРЕЗ 2000 Г.

През 2000 г. растежът на световната икономика се ускори и оживлението обхвана всички региони.

Експанзията на развитите индустриални държави противодейства на рецесионните тенденции от 1998 и 1999 г. През тези две години американската икономика регистрира нарастване на БВП над 4%, а през 2000 г. растежът се ускори до 5%.

В Европейския съюз, който е най-големият търговски партньор на България, конюнктурата през 2000 г. се подобри значително и темпът на растеж на БВП се оценява на 3.3-3.4%, което е с един процентен пункт над този от 1999 г. Експортната експанзия на страните от ЕС, благоприятствана от обезценката на еврото, както и нарастването на вътрешното търсене са факторите, допринесли за икономическия растеж в този регион. През първите три тримесечия на годината частното потребление нарастваше с темпове между 2.5 и 3.2% на годишна база, а инвестициите в основен капитал – между 4.1 и 5.4%.¹

В страните от Централна и Източна Европа икономическата активност се ускори, като двигател на растежа в повечето случаи беше износьт за ЕС. С най-високи темпове на растеж са Естония (над 5%), Унгария (над 5%), Словения (над 4%), Полша (4%). В останалите страни от региона растежът е между 2 и 4%². След три поредни години на спад на

¹ *European Central Bank Monthly Bulletin, March 2001*

² *Данни от Business Central Europe, March 2001.*

БВП през 2000 г. Чехия регистрира положителни темпове на растеж, въпреки че по оценки на МВФ бавното реструктуриране на банковия и реалния сектор се явява спирачка пред бързото оживление.

В Румъния ситуацията остава трудно предсказуема, но изглежда стабилизационните усилия вече дават положителен резултат. Засилването на фискалната дисциплина и корекцията на валутния курс подобри външните баланси, но по отношение на структурните реформи напредъкът не е голям.

Независимо от увеличението на експорта, дефицитите по текущата сметка са често срещано явление за страните от този регион. В Полша например текущият дефицит се оценява на 7.4% от БВП, в Латвия прогнозата е за 8.6%, в Естония 5.9%, в Литва 7.4% и в Унгария 4.5%.³

Руската икономика се възстанови от последиците на тежката финансова криза през 1998 г. След положителен растеж от 3.2% през 1999 г., през 2000 г. растежът се оценява на близо 7%. Важен фактор за високите темпове е положителният ефект от подобрените условия на търговия. Международните цени на енергоносителите се явяват изключително благоприятен фактор за износителите на тези стоки. Излишъкът по текущата сметка на Русия през 1999 г. е бил в размер на 11% от БВП. През 2000 г. той ще нарасне още, тъй като за периода януари-ноември износът е нараснал в стойностно изражение с 44% при нарастване на вноса само с

³ *IMF World Economic Outlook, September 2000*

11%. Излишъкът по търговския баланс вероятно ще достигне 50 млрд. долара. Повишените цени и стопанското оживление рефлектираха и върху състоянието на бюджета, като увеличиха приходите и стабилизираха фискалната позиция.

Турция е много важен търговски партньор на България. Индустриалното производство през 2000 г. нарасна с 5.4% и въпреки спада в края на годината, дължащ се на тежката финансова криза, очакванията са за растеж на БВП от около 5.9%.

Високите темпове на растеж, които се отчитат за югославската икономика (около 10%), се дължат преди всичко на ниската база от 1999 г., когато поради войната и икономическата блокада БВП спадна с почти 20%.

В Азия (без да се включва Япония) растежът на БВП по предварителни оценки е 7.5%. За високия темп на растеж в този регион допринесе програмата за стабилизация и адекватните мерки в областта на фискалната и паричната политика. Освен това, нарастването на търсенето и цените на електрониката имаха важна роля за възстановяването на азиатските икономики. След вълната от обезценки по време на финансовите сътресения през 1997 – 1998 г. почти всички страни от този регион акумулират значителни излишъци по текущите си сметки.

Още от началото на 2000 г. в развитите индустриални страни започнаха да се появяват опасения за прегряване на икономиките и за повишен инфлационен натиск. По тази причина Федералната резервна система и

Европейската централна банка (ЕЦБ) на няколко пъти повишиха лихвените равнища. Въпреки силното представяне на европейската икономика през 2000 г. курсът на еврото остана значително подценен. Причините за това вероятно са свързани с високия растеж в САЩ, лихвените диференциали между инструментите деноминирани в евро и в долари. Европейската централна банка коригира на няколко пъти лихвените проценти, за да противодейства на инфлационния натиск и да спре обезценяването на еднинната европейска валута.

Мерките, предприети от Федералния резерв за охлаждане на икономиката на САЩ, започнаха да дават резултати в края на 2000 г. и началото на 2001 г. Растежът започна да се забавя, като очакванията са през 2001 г. растежът в САЩ да спадне на 1.1%, което представлява съществено намаление спрямо 5% през 2000 г. Сравнително по-благоприятни са очакванията за ЕС, където темповете намаляват с около един пункт до 2.2%. Прогнозите за 2001 г. показват забавяне на темповете на растеж на световната икономика с около два процентни пункта до 2.9%. □

ИКОНОМИЧЕСКИЯТ РАСТЕЖ ПРЕЗ 2000 Г.

Благоприятната външна среда и напредъкът в процеса на реструктуриране на икономиката съдействаха за ускоряване на икономическия растеж през 2000 г. За 2000 г. реалният растеж на БВП е 5.8% – най-високият от 1990 г. насам. Темповете, с които се изменяха компонентите на крайното използване на БВП за годината отразяват преобладаващото значение на външното търсене за ускоряване на растежа на БВП. Износът нарасна с двуцифрени темпове в реално изражение.

Таблица 1. Темпове на нарастване на елементите на крайното използване на годишна база спрямо предходната година

	1998	1999	2000
Крайно потребление	7.5	4.7	4.5
Бруто образуване на основен капитал	16.3	25.3	8.2
Износ на стоки и услуги	-15.6	-5.2	24.2
Внос на стоки и услуги	-2.8	5.1	14.6
БВП	3.5	2.4	5.8

Източник: НСИ

През 2000 г. всички елементи на крайно използвания БВП с изключение на изменението на запасите имаха положителен принос за растежа. Двигател в растежа за 2000 г. е нетният износ на стоки и услуги (с принос 3.1 процентни пункта), крайното потребление (принос 4.1% процентни пункта) и инвестициите в основен капитал (1.3% процентни пункта).⁴

⁴ В следващите две секции се прави анализ на вътрешното търсене – индивидуално потребление и инвестиции. Влиянието на външното търсене върху икономиката се анализира в раздел Външната търговия през 2000 г.

Таблица 2. Принос на елементите на крайното използване в растежа на БВП

	1998	1999	2000
Крайно потребление	6.2	4.1	4.1
Крайно потребление на домакинствата	5.7	3.8	2.5
Инвестиции в основен капитал	1.8	3.3	1.3
Изм. на запасите	3.3	-0.2	-2.7
Нетен износ на стоки и услуги	-8.0	-5.1	3.1
Износ на стоки и услуги	-9.6	-2.5	10.7
Внос на стоки и услуги	1.6	-2.6	-7.6
БВП	3.5	2.4	5.8

(%)

Източник: НСИ, АИАП

ВЪТРЕШНО ТЪРСЕНЕ

Индивидуално потребление

Индивидуалното потребление на домакинствата има положителен принос за реалния растеж на БВП. За деветте месеца на 2000 г. потреблението на домакинствата нарасна реално с 2.7%, а за цялата година – с 2.5%.

Данните по националните сметки за деветте месеца на 2000 г. показват увеличаване на потреблението на хранителни стоки с 3.6%, на нехранителни стоки с 5%, на обществено хранене с 20.5%. Реален спад има в потреблението на парно отопление. Потреблението на електроенергия се е запазило непроменено спрямо 1999 г., а потреблението на вода нараства с 25%. Значително нараства потреблението на транспорт и на съобщения, които са се увеличили съответно с 28.2% и с 53% спрямо 1999. Потреблението на продукти от натуралното стопанство спада с 12.7%. Намалението на непазарните стоки и

услуги (стоки и услуги, произведени от домакинствата за собствено потребление), заедно с нарастването на потреблението на обществено хранене е показател за разширяване на обхвата на пазарните отношения в икономиката.

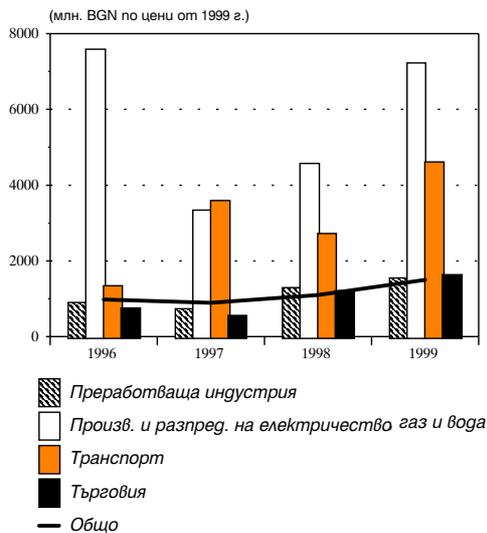
Според данните за потреблението на домакинствата от националните сметки хранителните стоки и напитки представляват 33.4% от общото потребление (без да се включват условната рента и натуралното потребление), нехранителните стоки – 29.1%, а разходите за транспорт и комуникационни услуги са се повишили съответно до 11.0% и 6.0%.

През третото тримесечие на 2000 г. реалният растеж на потреблението беше съществено повлиян от потока чуждестранни туристи. Националното потребление на домакинствата (нетният експорт на туристически услуги е изключен) нарасна с 2.9%, докато вътрешното потребление на домакинствата (включва нетния експорт на туристически услуги) се повиши с 5.1%. В резултат на влиянието на показателите за третото тримесечие данните за деветте месеца на годината отчитат също разлика в тези два показателя съответно 2.7% и 4.0%. На базата на тази информация може да се направи оценка за нарасналото значение на туризма за икономиката на България и главно за повишаване на вътрешното търсене.

Инвестиционно търсене

Приносът на инвестиционното търсене (основен капитал) в растежа на БВП е 1.3% при

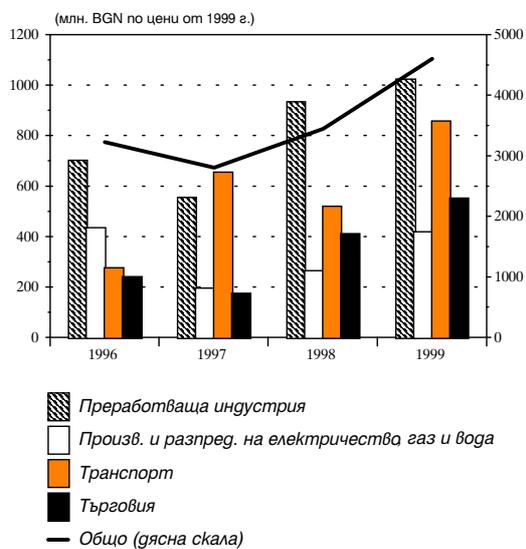
Разходи за придобиване на ДМА на зает по отрасли

Забележка: Данните за РДМА са дефлирани с общия дефлатор на брутообразуването на основен капитал от СНС.

Източник: НСИ, АИАП

Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи

Забележка: Данните за РДМА са дефлирани с общия дефлатор на брутообразуването на основен капитал от СНС.

Източник: НСИ, АИАП

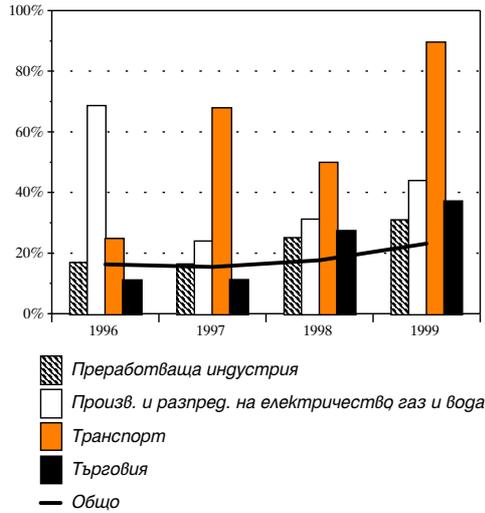
реален растеж от 8.2% за 2000 г. Нарастването на инвестициите в основни активи през последните две години е резултат изцяло на провежданата икономическа политика, която успя да създаде и да поддържа благоприятна среда за развитие на икономиката. По данните на платежния баланс вносът на стоки с инвестиционно приложение в доларово изражение нараства с високи темпове през последните години – съответно с 27.8% през 1998 г., 39.8% през 1999 г. и с 6.3% през 2000 г.

На този висок темп на растеж съответства и нарастващ приток на преки чуждестранни инвестиции. На база на данните за разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в частния сектор и на данните от платежния баланс за преките чуждестранни инвестиции на зелено може да се заключи, че половината от инвестициите на частния сектор се финансират от преки чуждестранни инвестиции.

Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в икономиката нарастват през последните години, като водещи сектори са преработващата индустрия, транспортната инфраструктура, търговията, производството и разпределението на електроенергия, газ и вода.

Показателите, получени при нормиране на разходите за придобиване на ДМА с добавената стойност и броя на заетите, също показват тенденция на увеличение общо за страната и в отраслите с най-високи номинални стойности на инвестициите. Това означава, че растежът на инвестициите в основни активи изпреварва нарастването на доба-

Разходи за придобиване на ДМА по отрасли (% от БДС)

Източник: НСИ, АИАП

Разходи за придобиване на ДМА по отрасли на преработващата промишленост

Забележка: Данните за РДМА са дефлирани с общия дефлатор на брутообразуването на основен капитал от СНС.

Източник: НСИ, АИАП

вената стойност. Повишават се изключително бързо новите инвестиции на един зает с близо 50% спрямо 1997 г.

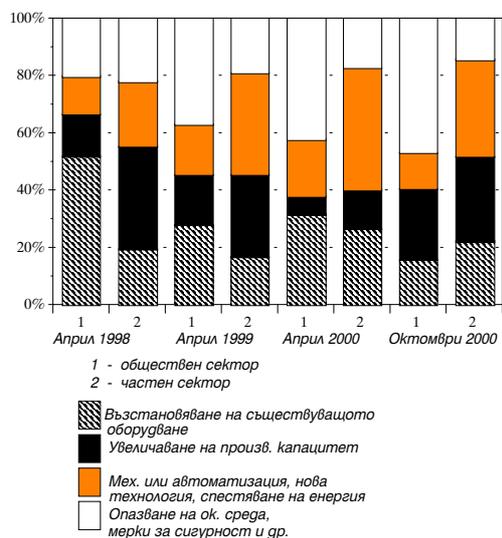
Разпределението на инвестициите в промишлеността може да се оцени на база на разпределението на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи по отрасли. Нарастват инвестициите в хранителната промишленост, която е отрасъл с важно значение за българската икономика.

Анкетите, които НСИ провежда два пъти годишно в промишлеността за оценка на инвестиционна активност, предоставят данни за структурата на инвестициите по направления. В държавните фирми над две трети от инвестициите са насочени към възстановяване на съществуващото оборудване и за опазване на околната среда, мерки за сигурност, което е в пряка зависимост от отрасловата структура на фирмите в извадката – предимно от енергетиката. В частния сектор около две трети от инвестициите са насочени към разширяване на производството, механизация и автоматизация, нови технологии, енергоспестяващи технологии, т. е. към подобряване на технологиите за производство и възможно обновяване на продуктите и подобряване на качеството им – изключително важни условия за повишаване на конкурентноспособността на тези фирми.

През последните три години международната конюнктура не съдействаше за нарастване на интереса към България поради трусове на международните финансови пазари и отдръпването на инвеститорите от новопоявяващите се пазари през 1998 г., война-

та в Косово през първата половина на 1999 г. Но въпреки тези неблагоприятни условия преките чуждестранни инвестиции в България се повишиха през последните три години, след като в страната започна да се провежда икономическа политика, която се ползва с доверието на чуждестранните инвеститори. Относително ниската работна заплата в България създава предимства по отношение на рентабилността, които при нормални външни условия могат да бъдат използвани от чуждестранните инвеститори.

Направление на планираните инвестиции в промишлеността

Източник: Инвестиционна анкета на НСИ

По данни за финансовото състояние на фирмите по отрасли на икономиката може да се изчислят приблизителни оценки за рентабилността (отношението на брутния опериращ излишък (брутния смесен доход) към брутната продукция за съответния отрасъл). Този показател е най-висок в отрасъл съобщения (43%) и във финансовия сектор (39%) и е най-нисък за преработващата промишленост (8%).

Анализът показва, че за периода 1997-2000 г. не се проявява връзка между рентабилност и обем на преките чуждестранни инвестиции. Вероятната причина за това е, че данните за преките чуждестранни инвестиции по отрасли включват и постъпленията от приватизация, а приватизацията, в която участват чуждестранни инвеститори се управлява от държавната администрация. С най-висок дял в преките чуждестранни инвестиции е отрасъл финанси поради приватизацията на банките, следван от отрасъл търговия, ремонт на автомобили и битова техника (приток на инвестиции на зелено) и производство на хранителни продукти, напитки и тютюне-

ви изделия (вероятно свързани с приток на инвестиции в следприватизационния период).

Предлагане

Българската икономика има капацитет за бърз растеж на предлагането. Фактор за това беше приватизацията на гържавните фирми и реструктурирането им.

През 2000 г. индустрията се развиваше с най-високи темпове, като в т.ч промишлеността отбеляза 16.8% реален растеж на добавената стойност, а строителството съответно 5.9%. Производството и разпределение на електроенергия, ток и вода участва с 21% в добавената стойност на промишлеността и отчита реално увеличение от 14.7%.

Секторът на услугите има най-висок принос в растежа. Най-динамично се развива отрасъл съобщения (35.1%), следван от търговия (25%), транспорт (12.6%)⁵ и финанси, кредит и застраховки (6.9%).

Селското стопанство беше сериозно засегнато от неблагоприятни климатични условия през пролетта и сушата и пожарите през лятото.

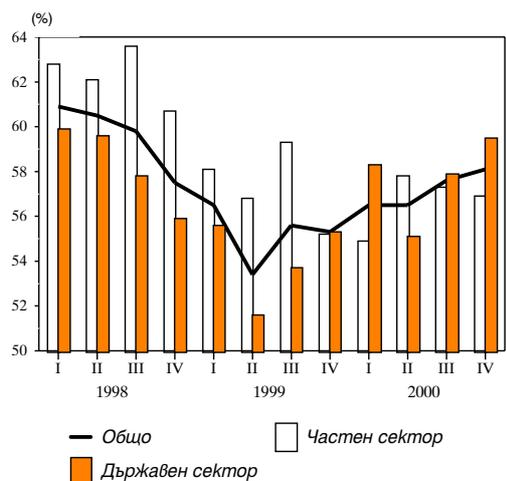
Таблица 3. Темп на изменение на brutната добавена стойност в реално изражение по сектори спрямо предходната година

	Темп на растеж (%)			Принос в растежа (процентен пункт)		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Селско и горско стопанство	1.4	0.6	-10.1	0.4	0.1	-1.7
Индустриален сектор	4.3	-4.4	15.3	1.2	-1.3	4.1
Услуги	0.5	5.8	7.8	0.2	2.9	4.4
Общо	1.8	1.8	6.7	1.8	1.8	6.7

Източник: НСИ, АИАП

⁵ В скоби са дадени темпове на реален растеж на добавената стойност за 2000 г. спрямо 1999 г.

Натоварване на мощностите в промишлеността

Източник: НСИ

Промисленост

Данните от бизнес анкетите в промишлеността за последното тримесечие на 2000 г. посочват нарастване на натоварването на мощностите до средно за страната ниво от 58.1%.

През 2000 г. промишлените продажби наразнаха в реално изражение с 4.6% спрямо предходната година, като само продажбите от износ реално се повишиха с 26.1%.

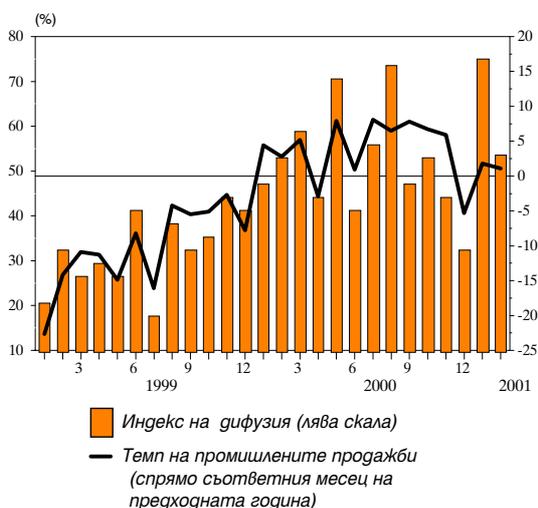
Таблица 4. Реални темпове на изменение на промишлените продажби

(спрямо предходната година, %)

	1999	2000
Приходи от продажби на промишлеността	-10.5	4.6
В т.ч. приходи от продажби за износ	-13.3	26.1

Източник: НСИ

Индекс на дифузия и динамика на промишлените продажби

Източник: НСИ

Особено високи темпове на растеж бележат два отрасъла, за които конюнктурата се подобри много през изминалата година, а именно металургия (26%) и производство на кокс, рафинирани нефтопродукти и ядрено гориво (20.2%)⁶. Общият принос на тези отрасли в растежа на промишлените продажби е 4.4%. Принос от 0.7 процентни пункта в растежа на промишлените продажби има и отрасъл производство и разпределение на електроенергия, газ и вода. Независимо че растежът на промишлените продажби се дължи на нарастването в три отрасъла, индексът на дифузия, който отчита какъв е процентът на отраслите с растеж в общия брой отрасли, беше двойно по-висок през по-голямата

⁶ В скоби са дадени реалните темпове на растеж на продажбите през 2000 г. спрямо 1999 г.

част от 2000 г. в сравнение със съответните месеци на 1999 г., което е показател за разширяване на базата на растежа.

Селско стопанство

През 2000 г. климатичните условия в страната бяха неблагоприятни за селското стопанство и следствие на това бяха ниските добиви на растениевъдството. За деветте месеца на годината брутната добавена стойност на отрасъл селско стопанство намалю с 15.5%. Най-голям принос за това има продукцията на зърнено-фуражните култури с намаление на физическите обеми от 39.4%⁷, причинено от много ниските добиви. Освен климатичните условия върху продукцията на селското стопанство влияние оказват и икономическите условия, свързани с раздробената собственост върху земята, проблеми с достъпа до кредити, ниската инвестиционна активност в този отрасъл, спадаът във външното търсене (особено от страна на Русия).

Реституцията на земеделските земи беше важен елемент от структурната реформа. В края на 2000 г. е възстановено правото на собственост върху 56 796 хил. дка, което представлява 99.8%⁸ от подлежащата на възстановяване земя. Връщането на земята доведе до раздробяване на собствеността с неблагоприятен краткосрочен ефект върху земеделието. Наличието на много собственици увеличава транзакционните разходи при

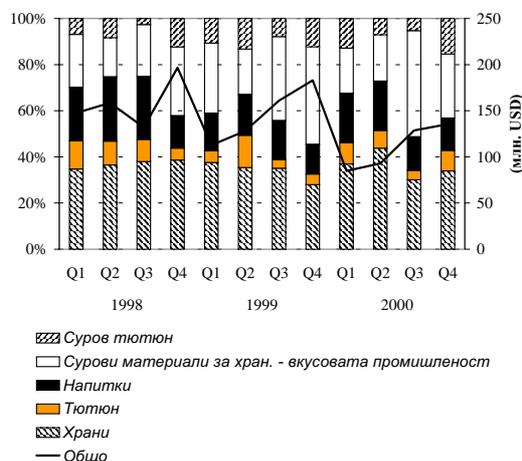
⁷ Данните са предварителни и подлежат на ревизия.

⁸ Източник:НСИ

сключването на сделки за определен масив земеделска земя и води до големи колебания в цените на земята. Според проучване на пазара на земята, проведено от Системата за агропазарна информация (САПИ) през септември 2000 г., реализираните сделки за покупко-продажба на земя са повече като брой в сравнение със същия период на миналата година, но размерите на обработваемата земя са по-малки при отделните сделки. По-голямата част от сделките са за прехвърляне на собственост по наследство или представляват доброволни делби между наследници, около 40% от реализираните сделки са за земя, която е за неселскостопански нужди. Независимо от проблемите, които раздробяването на собствеността върху земята създава, появата на установени собственици представлява условие за развитие на пазара на земята и уедряване на парцелите.

С цел стимулиране на пазара на земя и улесняване сключването на сделки бе приет Закон за кадастъра и имотния регистър (през април 2000 г.). Създаването на кадастър и имотен регистър гарантира правата на собствениците върху недвижими имоти и по този начин активизира кредитирането на базата на ипотечи, в т.ч. и върху земеделска земя, което до скоро беше единствената приемлива гаранция за отпускането на банков кредити на земеделските стопани. За решаване на проблема с разпокъсаността на земеделските парцели е подготвен Закон за комасация на земеделските земи, чиято цел е формирането на достатъчно големи и привлекателни за инвеститорите масиви земеделски земи.

Износ по тримесечия и структура на износа по основни групи стоки

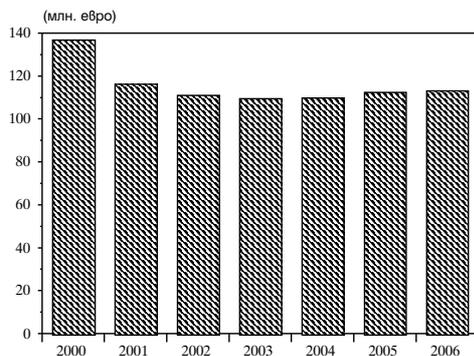
Източник: БНБ

Внос по тримесечия и структура на износа по основни групи стоки

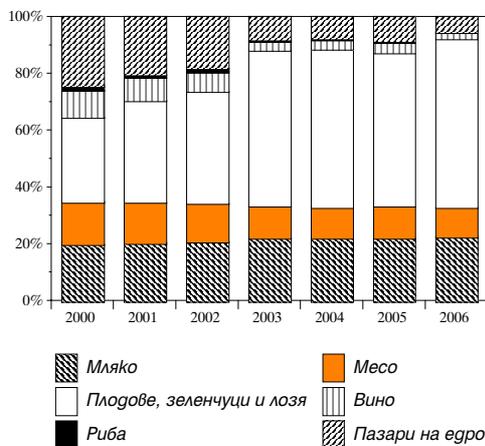
Източник: БНБ

Инвестиции по САПАРД

Източник: МЗГ, Национален план за развитие на земеделието и селските райони

Инвестиции по САПАРД (мерки 1.1* и 1.2)**

* - Инвестиции в земеделски стопанства
 ** - Подобряване на преработването и маркетинга

Източник: МЗГ, Национален план за развитие на земеделието и селските райони

С цел улесняване на достъпа до банкови кредити за земеделските производители през 2000 г. стартира и Системата за лицензиране на публични складове. Издаването от тях складови разписки се приемат от банките за обезпечение при отпускане на заеми. На Софийска стокова борса се търгуват фючърси за пшеница и по този начин се финансират авансово земеделските производители.

Търсенето на български хранителни стоки от Русия непрекъснато намалява и това се отразява неблагоприятно върху темповете на растеж на земеделието. България успява да запази положително външотърговското салдо със селскостопански стоки и през 2000 г., въпреки че износът на селскостопански стоки намалява с 24% спрямо същия период на миналата година, а вноса нараства с 5%.

Инвестициите в селското стопанство за 2000 г. са изключително ниски, преки чуждестранни инвестиции почти липсват. За периода от 1992 до 1999 г. общият размер на ПЧИ в земеделието е около 8.5 млн. щ. д., което е по-малко от 1% от общия размер на ПЧИ. С цел да се компенсира този недостиг, Държавен фонд „Земеделие“ отпуска инвестиционни заеми през 1997 г., 1998 г., 1999 г. и 2000 г. на стойност съответно 13 млн., 23 млн. и 31 млн. и 82 млн. лв.⁹, а по програма САПАРД на ЕС се очакват средства на стойност 53 млн. евро годишно.

⁹ Източник: Държавен фонд „Земеделие“.

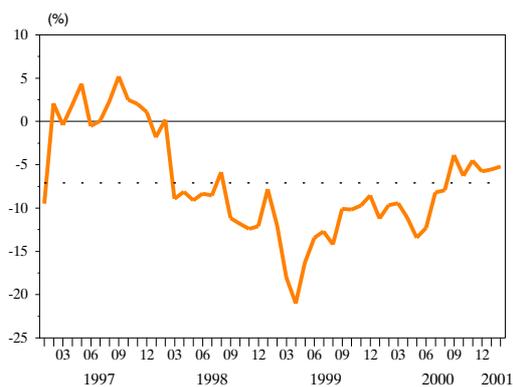
Осигуреност на производството с поръчки*

* (% от фирмите с положителна оценка или очаквания
- % от фирмите с отрицателна оценка или очаквания)

Източник: НСИ

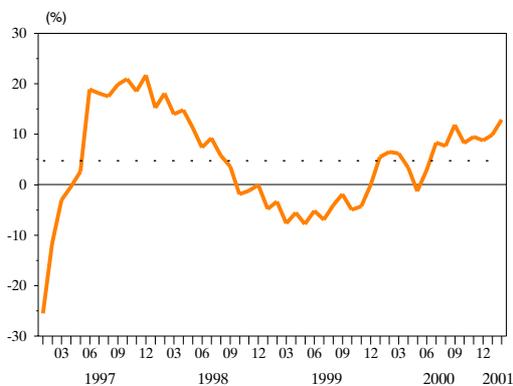
Показател на доверието в промишлеността

— Показател на доверието
- - Средна за периода от януари 1997 г.

Източник: НСИ

Бизнесклимат в промишлеността

— Бизнесклимат
- - Средна за периода от януари 1997 г.

Източник: НСИ

Икономическият растеж през 2001 г.

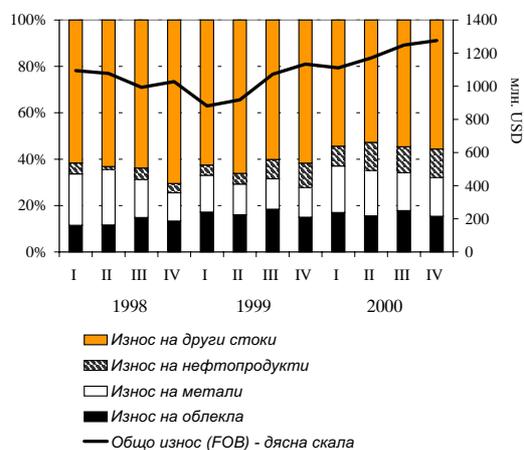
Данните от конюнктурната анкета, провеждана ежесмесечно от НСИ, показват, че от началото на годината оценката на бизнеса за стопанската конюнктура остава положителна. Разширяването на базата на растежа в промишлеността, оценено от индекса на дифузия, се подкрепя и от оценката за осигуреност на промишленото производство с поръчки, която показва възходяща тенденция през 2000 г. и началото на 2001 г. Показателят на доверието¹⁰ също показва възходяща тенденция, а през последните пет месеца, включително февруари 2001 г., е над стойностите, които са средни за периода 1997 – февруари 2001 г. Показателят бизнесклимат в промишлеността също потвърждава оптимизма в бизнеса за стопанската активност през 2001 г.

По оценка на АИАП темпът на растеж на БВП ще се запази висок от 5% през 2001 г., като принос за растежа ще имат отново и трите основни елемента на разходите на БВП – потребление, инвестиции и нетен износ. □

¹⁰ Показателят е средна аритметична на балансите на оценките за нивото на поръчките, очакваната производствена дейност и нивото на запасите от готова продукция, последното с обратен знак.

ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ ПРЕЗ 2000 Г.¹¹

Износ по тримесечия и структура на износа по основни групи стоки

Източник: БНБ

Износ

Благоприятната външна конюнктура и увеличеното търсене в основните търговски партньори на България съдействаха за нарастване на износа през 2000 г. в доларово изражение с 20%. Допълнително влияние върху динамиката на стойностните показатели на външната търговия оказва повишението на международните цени на стоки като черни и цветни метали, торове, които традиционно формират значителна част от българския износ.

Растежът обхваща по-голямата част от стоковите групи, като при някои от позициите преобладава ефектът на цените, а при други групи доминира ефектът на по-високите физически обеми. Като примери на отрасли, попадащи в първата категория, са металургията, нефтопреработването и химическата промишленост – износът на чугун, желязо и стомана и изделия от тях се е увеличил с 46%, на мед и изделия от мед със 103%, на горива с 98%, на органични химични продукти с 60%, на торове със 154%. Високите стойности на нарастването на износа при тези групи се дължат и на ниската база от предходните години, когато конюнктурата се влоши и тези отрасли изпаднаха в рецесия. Анализите показват, че износът на черни метали и на химически продукти се влияе

¹¹ Данните, използвани за анализа, са предварителни. Източник: Платежен баланс на България за периода януари-декември, Банково управление, Дирекция „Статистика“, 23 февруари 2001 г.

изключително силно от колебанията в международните цени. От друга страна, делът на износа на тези две агрегирани групи в общия износ е съответно 18% за металургичните продукти и 9% за химическите продукти.

Към втората група следва да се причислят производствата, които в последните няколко години бележат устойчив растеж и не са особено податливи на колебания в международната конюнктура. Такива са шивашката, обувната и мебелната промишленост. През 2000 г. износът на трикотажни облекла е нараснал с 32%, на обувки с 6%, на мебели с 13%. Успешното развитие на подотраслите на леката промишленост е свързано с наличието на сравнителни предимства в относително трудоемките отрасли. Тези предимства са породени от по-ниско равнище на заплатите в сравнение с нивото на производителността на труда. Значителна роля за устойчивото разширяване на износа на тези групи стоки играят и чуждестранните инвеститори (главно гръцки и турски фирми в шивашката промишленост), които осигуряват машини, оборудване и пазари за готовата продукция.

През 2000 г. е отчетено значително нарастване на износа на електрически машини и апарати (24%). Очакванията са това да се превърне в трайна тенденция, което ще има силно благоприятен ефект върху икономиката. В тази група се включват високотехнологични производства като изчислителна техника и радио-, телевизионно и далекосъобщително оборудване. Развитието на тези производства ще диверсифицира допълнително ек-

спортната структура и ще намали рисковете от резки колебания в обемите на търговия, тъй като търсенето на продукти с висока добавена стойност е по-стабилно и при тях не се наблюдават големи изменения в цените, които са характерни за пазарите на суровини.

Спад в износа от 24% бележат селскостопанските и хранителните продукти, тютюна и тютюневите изделия. Причина за това е географската ориентация на хранителната промишленост към пазарите на бившия Съветски съюз. След финансовата криза Русия рязко намали вноса си и това се отрази изключително негативно на българските производители. Въпреки стабилизацията на рублата и положителния растеж на руската икономика, българският износ за Русия продължава да се свива, като през 2000 г. намаляването е с 37%.

През 2000 г. не са настъпили съществени промени в географската структура на износа. Европейският съюз продължава да е най-големият търговски партньор на България с 51% в общия експорт. Отраслите, които реализират високи темпове на растеж на износа, са ориентирани предимно към този пазар.

През 2000 г. значително нарасна дялът на Балканските страни в износа – от 7.9% през 1999 г. на 10.9% през 2000 г., като това се дължи основно на увеличението на износа за Югославия със 128% след отмяната на ембаргото.

Търговията на България с Балканските страни обхваща около 15% от общия стокообмен на страната. Като се изключи Гърция, която

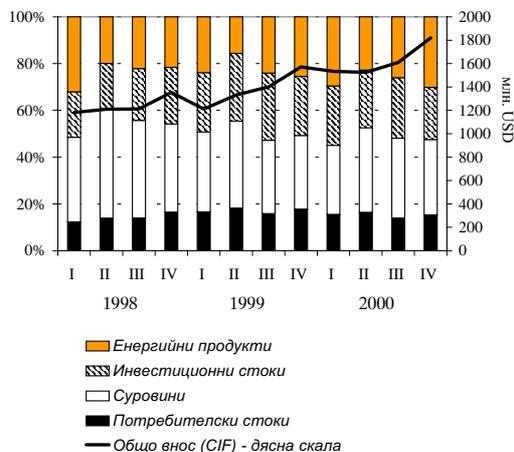
е член на ЕС, останалите страни, които са по-значими търговски партньори на България са Турция, Македония и Югославия.

По структурата на стокообмена между България и Турция може да се съди за наличието на сравнително ясно очертана специализация в търговските връзки между двете страни. При разглеждане на периода 1993-2000 г. е очевидно, че в износа на България за Турция доминират минералните продукти, izdeliyata на металургията и на химическата промишленост. В групата на минералните продукти около две трети от износа се пада на електрическата енергия.

Внос

Динамиката на вноса през 2000 г. се определяше от индекса на цените на нефта на международните пазари. По данни на Световната банка средногодишната цена на суровия петрол Брент се е повишила с 58.7% през годината. За същия период българският внос на минерални горива и масла се е увеличил в номинално изражение с 46%. Според изчисления на БНБ вносът е нараснал номинално с 453 млн. долара в резултат от по-високите цени на нефта и природния газ. Това нарастване се компенсира отчасти с по-високите постъпления от износ на петролни продукти, но нетният ефект върху търговското салдо е отрицателен. Влошаването на търговския баланс следствие влиянието на цените на енергията е оценено на 275.5 млн. долара. По-високите цени са оказали влияние върху обемите на вноса, като внесеното количество суров петрол е намаляло с 525 хил. тона (9%).

Внос по тримесечия и структура на износа по основни групи стоки

Източник: БНБ

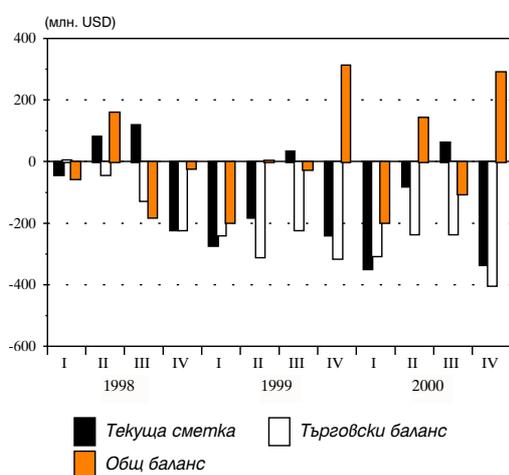
Обратно, при природния газ е отчетено увеличение на обема с 32.9 млн. куб. м. (1.2%), което най-вероятно се дължи на възстановяването на химическата промишленост и особено на нарасналото производство на торове.

При не-енергийните стоки по-значително увеличение на вноса има при черните метали и изделията от тях, както и при текстила. Тези групи стоки представляват суровини (скрап и платове) за силно експортно-ориентирани отрасли, каквито са металургията и шивашката промишленост.

От страна на използването, потребителските стоки са нараснали с 5% за разлика от предишни години, когато тази група регистрираше двуцифрени темпове на растеж. Причината за забавянето на растежа вероятно е обезценката на лева и стабилизирането на равнището на доходи и потребление след кризисния период.

Инвестиционните стоки също намаляват темповете си на внос и за миналата година са се увеличили с 6.3%, за разлика от 1999 г., когато нарастването е било около 40%.

Търговско салдо, текуща сметка и общ платежен баланс през 2000 г.

Източник: БНБ

Платежен баланс

По предварителните данни на платежния баланс търговското салдо за 2000 г. е отрицателно от 1 173.1 млн. щ. долара (1081 млн. щ. г. за 1999 г.), а дефицитът по текущата сметка е съответно 696.2 млн. щ. г. (651.7 млн. щ. долара през 1999 г.). През 2000 г. основно перо с положителен принос към текущата сметка е салдото по услугите. Последното възлиза на +505.8 млн. щ. г. при +314.3 млн. щ. г. за 1999 г., като подобрението в този

показател се дължи преди всичко на приходите от силния туристически сезон: постъпленията от туризъм са на стойност 1 074.2 млн. щ. д., с 15.2% повече от тези за предишната година. Същевременно нарастването на разходите за туристически услуги е незначително (2.2%) и стойностният обем е 538 млн. щ. д. Постъпленията от транспортните услуги нарастват с 20.9% спрямо 1999 г., което може да бъде обяснено с повишената интензивност на търговията в сравнение с 1999 г., когато основно препятствие на външнотърговските връзки беше кризата в Косово. Вносът на транспортни услуги се увеличава с 12.8%.

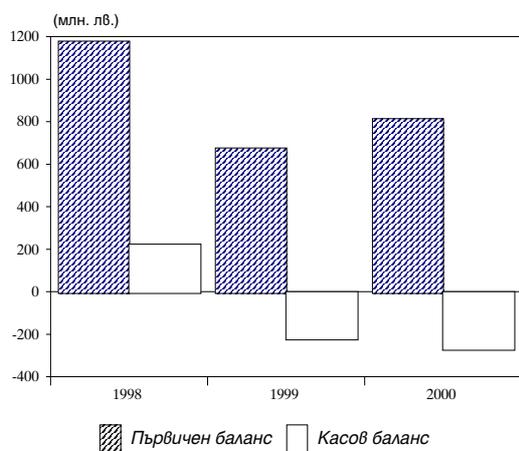
Финансирането на дефицита по текущата сметка се реализира чрез преки чуждестранни инвестиции на стойност 974.6 млн. щ. д. (818.8 млн. щ. д. през 1999 г.), и официални кредити на стойност 2 71.9 млн. щ. долара (431.6 млн. щ. д. през 1999 г.). Нарастването на резервите на БНБ за 2000 г. е съответно с 409.2 млн. щ. д. без отчитане на курсовите разлики (527.2 млн. щ. д. през 1999 г.).

През 2001 г. очакванията са за подобряване на отношението на дефицита по текущата сметка към БВП с 0.5 процентни пункта спрямо 2000 г. в резултат на продължаващото нарастване на износа и забавяне на темпа на растеж на вноса. □

ПУБЛИЧНИ ФИНАНСИ

През 2000 г. провежданата фискална политика беше по-рестриктивна в сравнение с предходната година, като тази оценка се основава на отношението на първичния излишък към БВП, което се повиши от 3% за 1999 г. на 3.2% за 2000 г. Тенденцията на ограничени бюджетни разходи от първата половина на годината се запази и през втората, като едва през декември бюджетът излезе на дефицит. Запазването на рестриктивността на фискалната политика до края на 2000 г. беше необходимо поради опасността дефицитът по текущата сметка под влияние на растящите цени на горивата и на външните лихви да излезе извън контрол. За годината касовият бюджетен дефицит на консолидирания бюджет е 269.2 милиона лева или 1.05% от прогнозния БВП при планиран дефицит от 1.5%.

Първично и касово салдо на консолидирания бюджет

Източник: МФ

Таблица 5. Консолидиран държавен бюджет

(в млн. лв.)

	1999	2000
	Отчет	Отчет
Приходи и помощи (в % от БВП)	9678.6 42.5	11065.1 43.2
Данъчни приходи (в % от БВП)	7480.5 32.8	8707.2 34.0
Неданъчни приходи (в % от БВП)	1995.2 8.8	2154.2 8.4
Разходи и трансфери (в % от БВП)	9901.3 43.5	11334.3 44.3
Капиталови разходи (в % от БВП)	1076.6 4.7	1036.5 4.1
Лихвени разходи (в % от БВП)	898.1 3.9	1083.3 4.2
Първично салдо (в % от БВП)	675.4 3.0	814.1 3.2
Касово салдо (в % от БВП)	-222.7 -1.0	-269.2 -1.1

*БВП=25 586.5 млн.лв. Прогноза на АИАП.

Източник: МФ

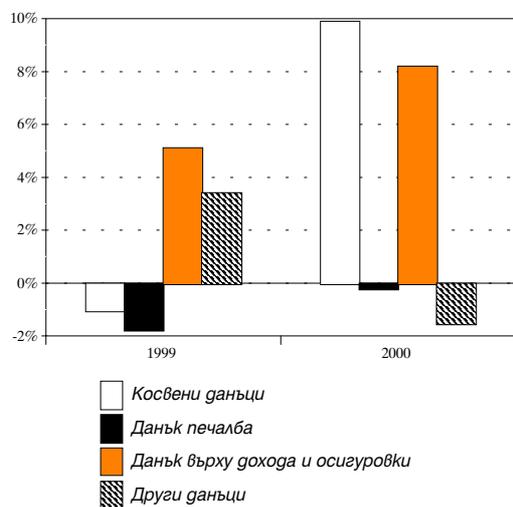
Номинално приходите в консолидирания държавен бюджет са нараснали с 14.3% в сравнение с 1999 г. Най-голям принос за увеличението на постъпленията имат приходите от ДДС и акцизи.

Таблица 6. Структура на данъчните постъпления

	(%)				
	1996	1997	1998	1999	2000
Данъчни приходи	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Данък върху печалбата	15.70	21.73	12.11	9.78	8.22
Данък върху доходите на физическите лица	14.84	13.50	14.46	14.11	12.61
Данък върху добавената стойност	24.74	20.82	25.90	25.76	27.09
Акцизи	5.58	7.19	9.53	9.24	11.92
Мита и митнически такси	8.07	7.22	6.26	3.46	2.53

Източник: МФ

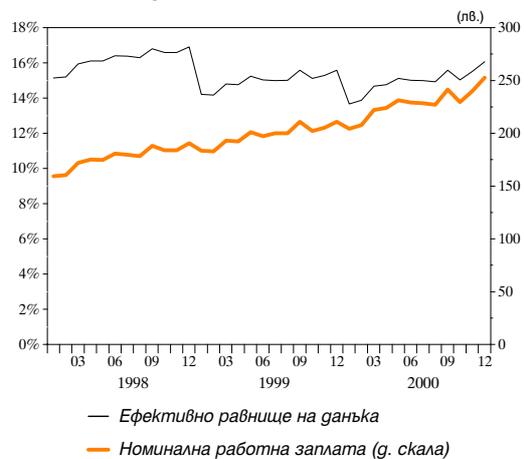
Принос на отделните елементи в общите приходи на консолидирания държавен бюджет

Източник: МФ, АИАП

Приходите от облагането на доходите на физическите лица през 2000 г. спрямо 1999 г. номинално се повишиха с 4%, но в реално изражение те намаляват. През годината средната работна заплата в реално изражение се повиши със 7.5%, но поради високото равнище на безработица общият фонд на работната заплата в номинално изражение почти не се промени в сравнение с предходната година. От началото на годината беше повишен необлагаемият минимум от 900 лв. на 960 лв., което позволи средната ставка на данъка върху доходите на физическите лица в началото на годината да спадне. С индексиранието на заплатите в рамките на цялата година средната ставка върху работната заплата не се промени в сравнение с предходната година и остана на равнище от близо 15%.

Ефективно равнище на данъка за облагане доходите на физическите лица към облагаемата част от средната работна заплата

Източник: МФ, АИАП

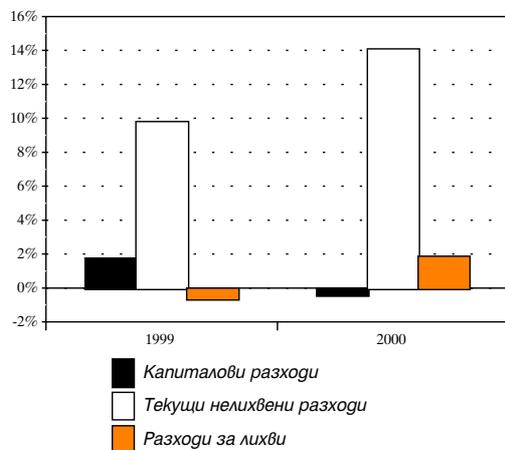
В сравнение с 1999 г. номинален спад с 2.1% има в постъпленията от данъка върху корпоративния доход. През 2000 г. ставката на този данък за фирми с облагаема печалба над 50 000 лв. беше намалена от 27% на 25%, а ставката за данъчнозадължените лица, без банки и други финансови институции, е в размер на 20%, т.е. без промяна от предходната година. Програмата за постепенно намаляване на ставката по корпоративния данък се изпълнява още от 1998 г., като през 2001 и 2002 г. предстои да влезнат в сила¹² нови намаления на ставката.

Приходите от мита намаляват в номинално изражение с 14.6% – тенденция, която е характерна за последните три години и е свързана с процеса на либерализиране на външната търговия в съответствие със споразумението на България и Световната търговска организация, Европейския съюз и двустранните споразумения за свободна търговия. Сключените споразумения за свободна търговия обхващат над 60% от общата търговия.

Неданъчните приходи се повишиха номинално с 8%, като в т.ч. вноската на БНБ от превизието на приходите над разходите е в размер на 136.7 млн. лв. и е нараснала с 38.4% в сравнение с вноската, направена през 1999 г. Нарастващите постъпления по това перо (сеньораж) са свързани с увеличението на ва-

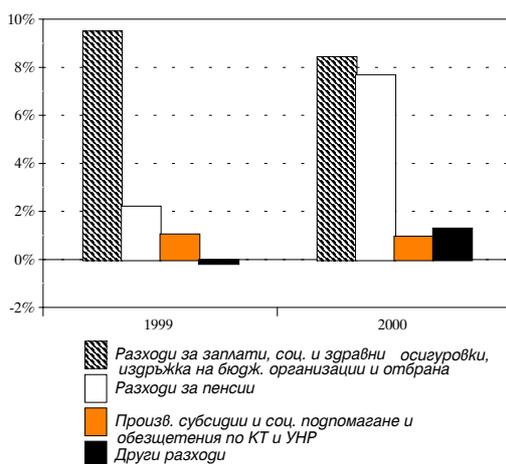
¹² От началото на 2001 тя беше намалена с 5 процентни пункта (за фирмите с облагаема печалба над 50 000 лева – от 25 на 20 процента, а за фирмите с облагаема печалба под 50 000 лева – от 20 на 15 процента). През 2002 г. се очаква ново намаление на ставката, като се предвижда нейното изравняване за всички фирми, независимо от размера на облагаемата и м печалба.

Принос на отделните елементи в общите разходи на консолидирания държавен бюджет

Източник: МФ, АИАП

Принос на отделните елементи в текущите нелихвени разходи на консолидирания държавен бюджет

Източник: МФ, АИАП

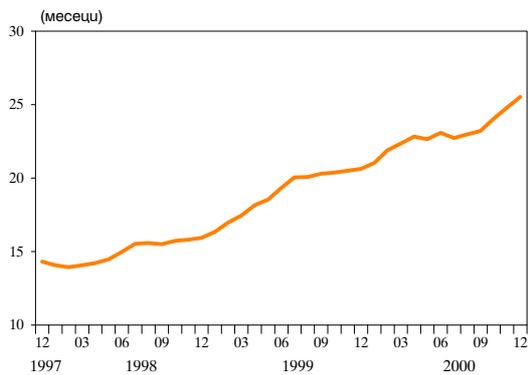
лутните резерви на страната и на международните лихвени проценти.

Разходите на консолидирания държавен бюджет нараснаха през 2000 г., достигайки 44.3% от БВП. Най-голям принос в увеличението на бюджетните разходи имат текущите нелихвени разходи, преди всичко разходите за заплати в бюджетната сфера, за пенсии и други социални плащания (помощи за безработни).

В разходите за лихви също настъпват промени, като дялът на лихвите по вътрешния дълг намалява. Размерът на вътрешния държавен дълг в номинално изражение спадна от 2 963.3 млн. лв. в края на 1999 г. на 1 767.2 млрд. лв. в края на 2000 г., т.е с 40.4%. Ниският касов дефицит по консолидираната фискална програма позволи на финансовото министерство да продължи политиката си на отрицателни нетни емисии на ДЦК. Средната продължителност в месеци на новоemisитираните книжа и на книгата в обращение плавно нарасна, като към края на годината те надхвърлиха две години. От февруари започнаха да се предлагат тригодишни ДЦК, а от октомври, извън предварително обявения календар на емисиите, започнаха да се предлагат и петгодишни книжа. Увеличаването на матуритета на предлаганите емисии беше съпроводено от свиване на разликите в доходността между ДЦК с различен матуритет, което се дължеше на намаляващата доходност при средносрочните книжа.

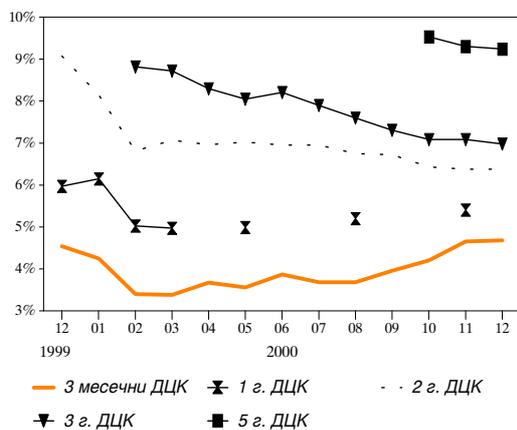
През 2000 г. настъпиха промени в източниците на финансиране на касовия дефицит, като за първи път през последните три години

Средна продължителност в месеци на емисиите ДЦК за финансиране на бюджетния дефицит в обращение

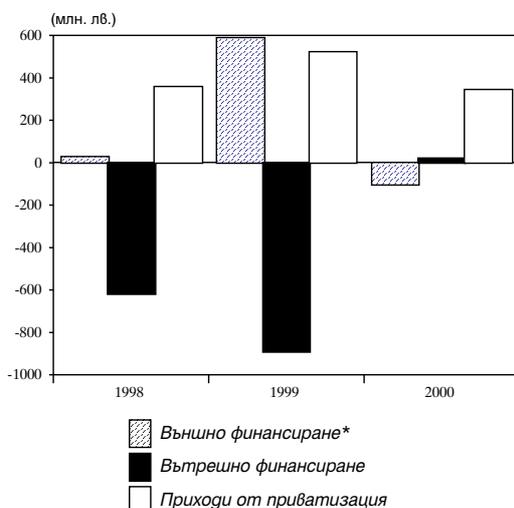
Източник: МФ

Ефективна годишна доходност на ДЦК за финансиране на бюджетния дефицит

Източник: МФ

Финансиране на касовия бюджетен дефицит

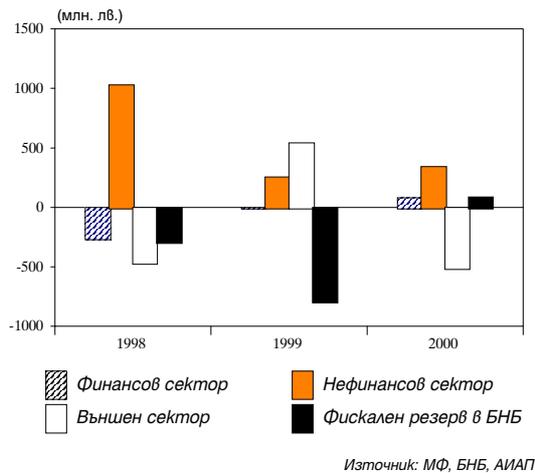
* Измененията в дълга към МВФ са отразени във външното финансиране.

Източник: МФ, АИАП

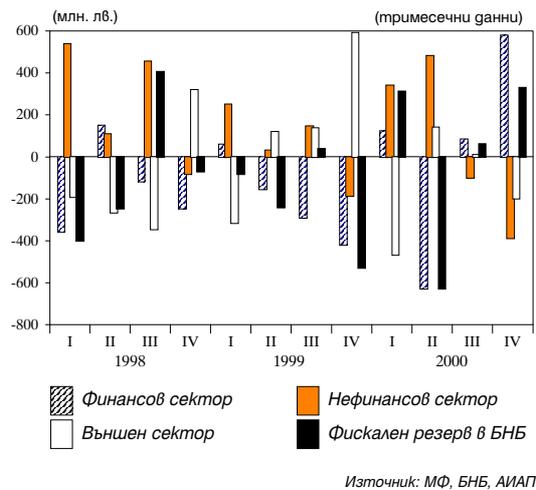
вътрешното финансиране стана положително. Това се дължи на нетното намаление в депозитите и средствата по сметки (с 270 млн. лв.), което до голяма степен компенсира отрицателната емисия на ценни книжа (286 млн. лв.), но доведе и до спад на депозита на правителството в Емисионното управление на БНБ от 2.7 млрд.лв. в края на 1999 г. на 2.6 млрд. лв. в края на 2000 г. За разлика от 1999 г., когато външното финансиране беше 560 милиона лева, през изминалата година то беше отрицателно (98 милиона лева). Приходите от приватизация (345 милиона лева) се превърнаха в основния източник за финансиране на касовия дефицит по консолидирания бюджет.

Фискалната позиция влияе върху ликвидността в икономиката и в разпределението на ликвидността по сектори. През последните три години чрез консолидирания държавен бюджет се преразпределят средства от нефинансовия сектор към външния и/или финансовия сектор, което е свързано с обслужването на държавния дълг. През изминалата година съотношението на държавния дълг към БВП достигна 80.6% или спадна с близо 10 процентни пункта в сравнение с предходната година. Принос за това намаление има номиналният растеж на БВП, следван от отписването на задължения. Отпадането на държавната гаранция върху депозитите и сметките в Банка ДСК и първичният излишък се оказаха достатъчни за неутрализиране на ефекта от повишените лихвени плащания и от обезценяването на еврото спрямо щатския долар.

Касови потоци на консолидирания бюджет

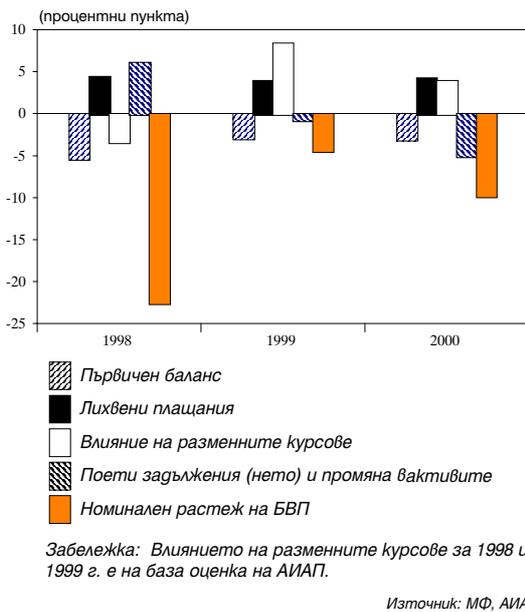

Касови потоци на консолидирания бюджет

Забележка: Динамиката на касовите потоци показва начина, по който чрез консолидирания бюджет се преразпределят средствата между отделните сектори. Знакът (+) означава изземване на средства от бюджета. Финансовият сектор обхваща банки и други финансови институции (за 1999 г. показателят е близо до нула). Нефинансовият сектор обхваща фирми и граждани, а външият сектор - всички плащания по външния дълг, нови външни заеми и приходи от приватизация.

Фактори, влияещи върху съотношението държавен дълг/БВП

През 2000 г. правителството одобри проект на Закон за държавния дълг, с който се въвеждат ясни правила за управление на държавния дълг и се поставят граници за неговото нарастване. Това е важна стъпка за повишаване на доверието към провежданата фискална политика, защото отношението на дълга към БВП представлява най-важният показател за фискална устойчивост и се наблюдава от чуждестранните инвеститори. Колебанията на това отношение са сигнал за степента, в която фискалната политика съдейства за поддържането на общата макроикономическа стабилност.

През 2001 г. фискалната политика ще продължи да бъде рестриктивна, като се очаква дефицитът на консолидирания държавен бюджет да не надвиши 1.5% от БВП. Първичният излишък ще се повиши незначително до 3.3% към БВП, за да компенсира частично повишението на разходите на лихви, предизвикано от нарасналите външни лихви през 2000 г.

При очаквания номинален растеж на БВП и разумна фискална политика отношението на дълга към БВП ще спадне с приблизително още осем процентни пункта в края на годината. □

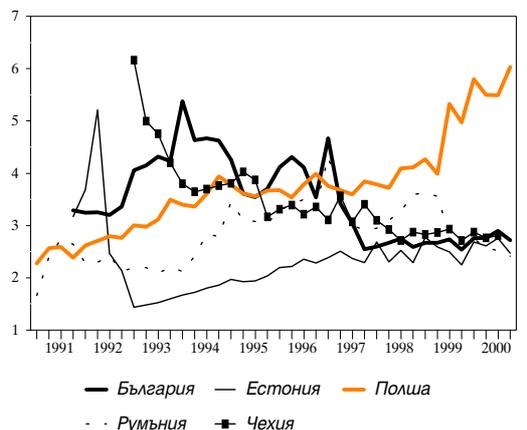
ФИНАНСОВО ПОСРЕДНИЧЕСТВО

През 2000 г. паричното предлагане, измерено чрез паричния агрегат на широките пари М3, нарасна номинално със 17.2% (1 264.8 млн. лв.)¹³. Реалното увеличение на широките пари е 5.2% – близо до очакваното реално нарастване на БВП (5%). Съотношението между БВП и широките пари (скоростта на парично обръщение) продължи да намалява през 2000 г. и се доближи до стойности, характерни за икономики с умерена инфлация, икономически растеж и обща финансова стабилност.

Парите извън банките са най-динамичният компонент на широките пари. Те нараснаха с 21% през 2000 г. (411 млн. лв.). Квazипарите се увеличиха със 17.5% (687.3 млн.лв.). Намалението на минималните задължителни резерви от средата на годината от 11% на 8% допринесе за тези процеси. В резултат паричният мултипликатор (М3/Рез. пари) нарас-

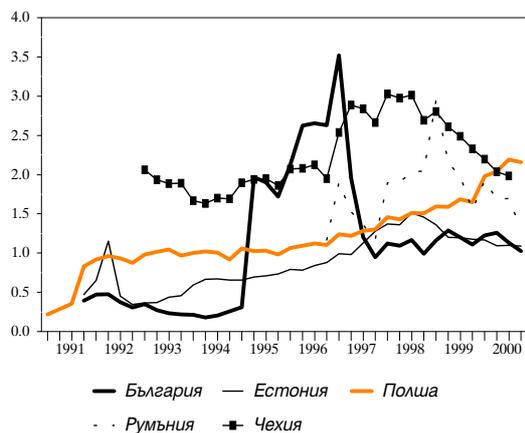
¹³ От паричен агрегат М3 е извадена стойността на получените при продажбата на Булбанк средства на сума EUR 345 млн. (675 млн. лв.), които бяха включени под формата на депозит в пасивите на Управление „Емисионно“. Без отчитане на влиянието на тези парична средства през 2000г. паричното предлагане, измерено чрез паричния агрегат на широките пари М3, нараства номинално с 26.4% (1 939.6 млн. лв.).

Мултипликатор на М2

Източник: IMF "International Financial Statistics", АИАП

Отношение на вземанията от частния сектор към резервните пари

Източник: IMF "International Financial Statistics", АИАП

на от 2.7 в края на 1999 г. на 2.86 в края на 2000 г. (без отчитане на парите от продажбата на Булбанк). Тези стойности на мултипликатора означават обаче, че банковото посредничество остава на ниско ниво.

Ако паричният мултипликатор се използва за индикатор на финансовото посредничество, то България в сравнение с други страникандидатки за членство в ЕС, не е на последна позиция по равнище на финансово посредничество. В края на 2000 г. паричният мултипликатор ($M2/Рез.пари$) в България е 2.9 (2.7 без отчитане на парите от продажбата на Булбанк), докато мултипликаторът в Полша е 6.03 в края на 2000 г. Мултипликаторите в Чехия и Естония са малко по-ниски, отколкото в България (съответно 2.8 за Чехия към септември 2000 и 2.47 за Естония към края на 2000 г.).

Друг показател за степен на дълбочина на финансово посредничество е отношението между кредити за частния сектор и резервни пари. В края на 2000 г. това отношение е значително по-ниско за българската банкова система в сравнение с другите страни, кандидатстващи за членство в Европейския съюз. В повечето страни от Централна Европа банките (вероятно чуждестранните банки) ползват външни кредитни линии, средствата по които разпределят за вътрешни кредити. Част от дългосрочните кредити за бизнеса в България също се отпускат въз основа на кредитни линии от чуждестранни банки. Ползването на такъв инструмент за задълбочаване на финансовото посредничество за българската банкова система на фона

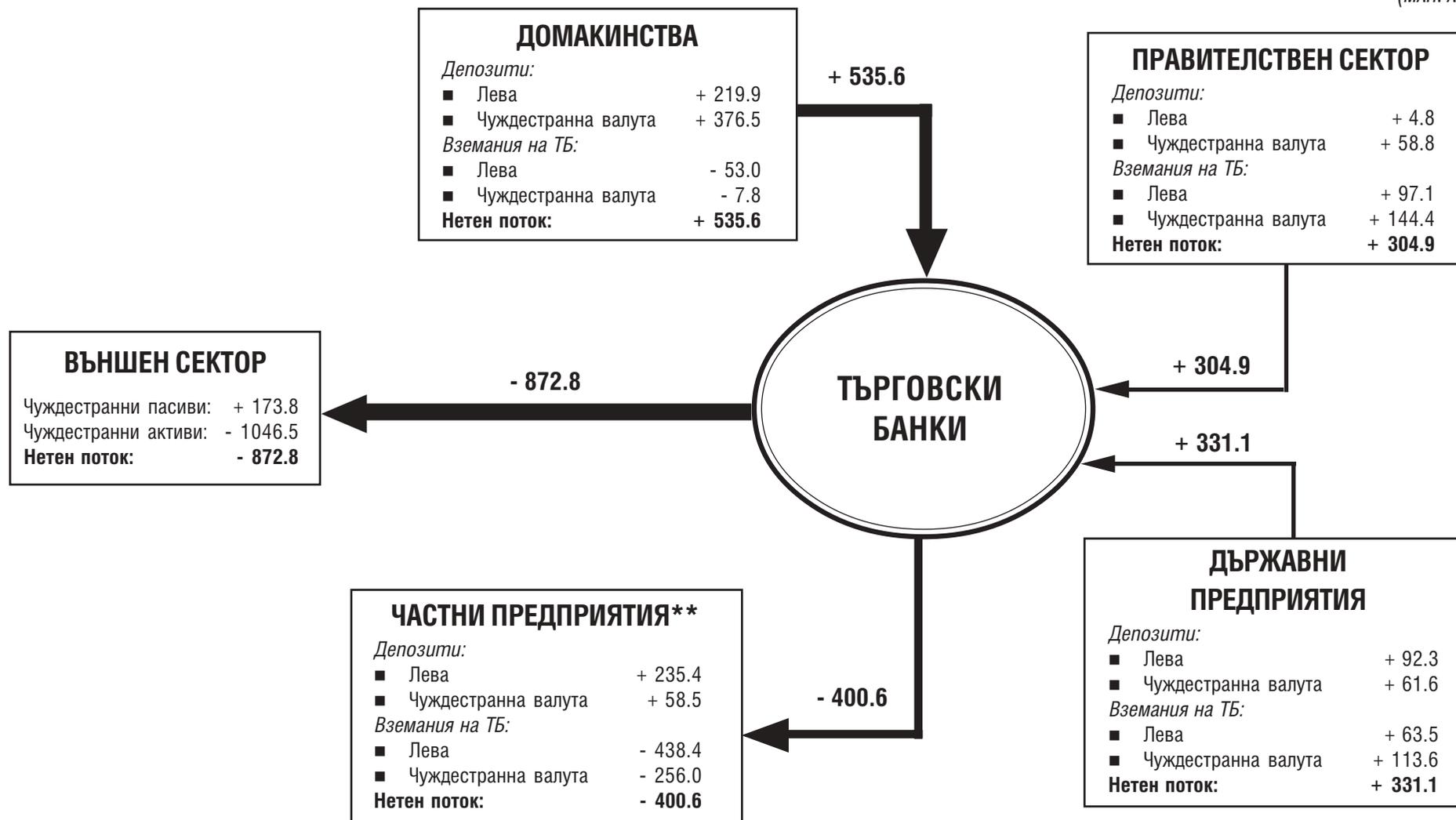
на значителния обем ресурси, които се инвестират извън страната, означава, че тя се затруднява да трансформира краткосрочните депозити, които привлича, в дългосрочни кредити за реалния сектор. Тя прехвърля функцията си по така нареченото матуриртно посредничество (трансформация на падежите) на чуждестранни финансови институции. Чрез кредитните линии от чуждестранни банки българските банки получават дългосрочен ресурс за кредитиране на икономиката, но срещу по-висока цена от тази, която плащат по депозитите на местни лица. Очевидно това е практика и в другите страни от Централна Европа.

Схемата на нетните потоци на депозити и кредити между търговските банки и институционалните сектори илюстрира дейността на банките като финансови посредници. Задълбочаването на финансовото посредничество би подобрило ефективността на разпределението на ресурсите в икономиката с положително въздействие върху икономическия растеж. Четири години след кризата в банковата система от 1996 г. нивото на финансово посредничество остава ниско, банките остават изключително предпазливи при кредитирането.

Входящите нетни потоци на схемата (парични средства от институционалните сектори към банките) са от домакинствата, правителствения сектор и нефинансовите държавни предприятия. През 2000 г., както и през предходната, основен източник на кредитни ресурси за банките са домакинствата.

НЕТНИ ПОТОЦИ НА КРЕДИТИ И ДЕПОЗИТИ МЕЖДУ ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ (БЕЗ БАНКИТЕ В ЛИКВИДАЦИЯ) И ИНСТИТУЦИОНАЛНИТЕ СЕКТОРИ ЗА ПЕРИОДА 31.12.1999 Г. ДО 31.12.2000 Г.*

(млн. лв.)

* Използвани са данни от паричния отчет на БНБ (аналитична отчетност на търговските банки). На схемата са посочени само кредитните потоци. Не са включени останалите парични вземания и задължения между институционалните сектори - данъци, субсидии, работни заплати и др. Знакът (+) означава поток от институционалните сектори към банките, знакът (-) противоположен поток.

** Включват и небанковите финансови институции.

Изходящите нетни потоци (парични средства от банките към институционалните сектори) са към външния сектор и частните предприятия. През 2000 г., за разлика от предходната, кредитните ресурси на банковата система се насочват предимно към външния сектор под формата на депозити в чуждестранни банки. Нетният поток към частни предприятия е около два пъти по-малък в сравнение с този към външния сектор. Българските банки очевидно предпочитат нискорискови вложения и насочват привлечените вътре в страната ресурси навън, вместо към кредитиране на реалния сектор.

Сравняването на едни и същи показатели за финансово посредничество по страни би дало еднозначен отговор, единствено ако тези показатели са напълно съпоставими. На практика редица фактори влияят върху показателите в отделните страни и изкривяват оценката. Затова е трудно да се дава крайна оценка дали България се характеризира с ниско ниво на финансово посредничество спрямо другите страни в региона. Но неоспорим остава фактът, че в структурата на активите на банковата система предоставените кредити на нефинансовите предприятия са едва една трета.

Процесът на финансово посредничество е силно чувствителен към влиянието на редица фактори от институционален и икономически характер. В повечето случаи влиянието на един фактор може да бъде крайно противоречиво.

Равнището на задължителните минимални резерви заедно с методиката на тяхното оп-

ределяне е важен институционален фактор, управляващ нивото на финансово посредничество. Той задава тавана на онази част от привлечените ресурси, която банките могат да използват за кредитиране. Колкото по-високо е равнището на минималните задължителни резерви, толкова по-малко ресурси за кредитиране остават и толкова по-малка е печалбата на банката. От юли 2000 г. задължителните минимални резерви у нас бяха намалени от 11% на 8%, което е предпоставка, при равни други условия, за подобряване на финансовото посредничество.

Правната ни уредба, особено поради асиметрията в правата и отговорностите на длъжник и кредитор в полза на длъжника, създава пречки за разширяване на вътрешния кредит. Липсата на опростена и бърза процедура за реализиране на обезпеченията по кредитите, както и съществуването на наказателна отговорност при отпускане на необезпечен кредит, са факторите, които допринасят за изместване на отговорностите почти изцяло върху кредитора. С предприетите през последните месеци промени в Търговския закон и в закона за банките се цели асиметричността между кредитор и длъжник да бъде премахната. Въпреки това в условията на паричен съвет, където кредиторът от последна инстанция поставя много строги ограничения върху кредита, банките ще продължават да кредитират предпазливо.

Политиката на банките по отношение на кредитирането води до поддържане на лихвен спрег, който се счита за висок. През 2000 г. лихвените проценти по кредитите слабо уве-

личиха равнището си спрямо края на преходната година. Изключение правят лихвите по дългосрочните кредити в щатски долари, които се понижиха с повече от 2 процентни пункта. Същевременно нараснаха лихвените проценти по безсрочните депозити на домакинствата, както и по срочните (до 1 месец) депозити на предприятията. В резултат спредът между лихвите по краткосрочните кредити и по срочните депозити се сви от 9.16 в края на 1999 г. до 8.88 за декември 2000 г. Но в същото време намалява и дялът на нетния лихвен доход в оперативната печалба на търговските банки, което е показателно, че банките не печелят достатъчно от кредитната си дейност, а от други операции.

Дялът на лошите кредити в портфейла на банките влияе двузначно върху финансовото посредничество. Колкото по-нисък е дялът на нередовните кредити, съмнителните експозиции и кредитите, класифицирани като загуба, толкова по-голямо би трябвало да е предлагането на кредити поради наличието на ресурс в банките и на платежоспособни клиенти. През 2000 г. дялът на редовните експозиции във всички кредити общо за банковата система нараства до 91.8% при 88.3% в края на 1999 г. Дялът на кредитите, класифицирани като загуба, намалява най-много – от 5.53% към декември 1999 до 3.4% към края на 2000. Наблюдава се нарастване единствено при дела на кредитите, класифицирани като нередовни (от 1.14% до 1.2%).

Капиталовата адекватност като показател за финансовата стабилност на банките може да се интерпретира като индикатор за

потенциал за отпускане на кредити. Общата капиталова адекватност в банковата система у нас значително надвишава изискваните 12% по Наредба 8 на БНБ, като в края на 2000 г. общо за банковата система тя е била 35.64%. Това означава, че изискванията на наредбата не представляват ограничение за посредничеството, банките имат потенциал да разширяват кредитирането, но са прекалено предпазливи.

Анализът на факторите, които влияят върху финансовото посредничество показва, че много малка част от изменението на паричният мултипликатор (като показател за нивото на финансово посредничество) може да се обясни с икономическата активност (представена с индекса на продажбите в промишлеността), очакваната инфлация (тримесечни плъзгащи се средни на месечната инфлация), реални лихви по кредитите, спреда между срочните депозити и краткосрочните кредити и фиктивна променлива, отчитаща промяната на минималните задължителни резерви от юли 2000 г. Това подчертава важността на други фактори, най-вече правната уредба, оказващи влияние върху финансовото посредничество. □

ИНФЛАЦИЯ

Инфлацията в България през 2000 година беше силно повлияна от увеличението на международните цени на петрола и от обезценката на еврото спрямо щатския долар, както и от възстановяването на търсенето в

международен мащаб, предизвикало значително нарастване в обемите на световната търговия. Международните цени на суровия петрол се повишиха с над 56% в доларово изражение, а обезценката на еврото беше 15.6% за 2000 г. спрямо 1999 г. Инфлацията в България в края на 2000 г. беше 11.4%, а средногодишната 10.1%.

Таблица 7. Инфлация декември 2000 спрямо декември 1999

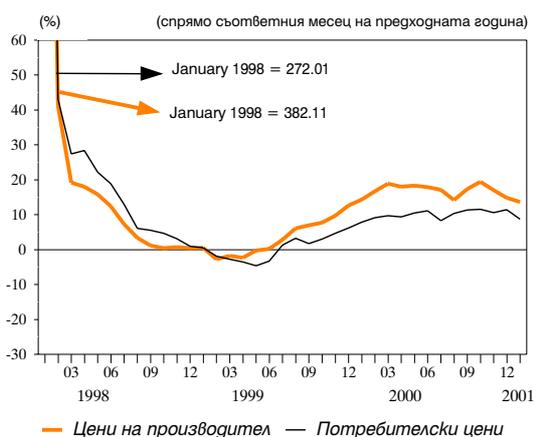
	Изменение (%)	Принос (в % пункта)
ОБЩО	11.4	11.4
Хранителни	12.8	5.5
Нехранителни	7.0	2.1
Обществено хранене	14.1	0.5
Услуги	14.3	3.3

Източник: НСИ

Влиянието на външните фактори върху потребителските цени е опосредствано през въздействието им върху цените на производител. Над 70% от цените в промишлеността се влияят от международните цени на горивата и на неенергийните стоки, от курса на щатския долар спрямо лева и от външното търсене.

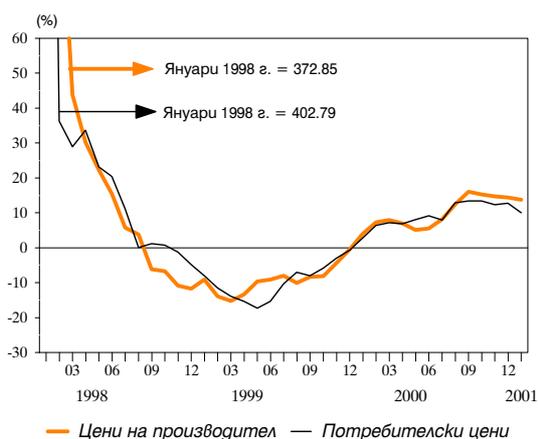
Цените на производител оказват силно влияние върху инфлацията, изчислена чрез индекса на потребителските цени. За нуждите на анализа беше изчислен индекс на производствените цени на тези стоки, които можем да определим, че са за лично потребление. Стойността на този индекс е 15.8% в края на 2000 г. В периода от въвеждане на паричен съвет общото повишение на цените на производител с 1% води до 0.24% процентни пункта на общото повишение на инфлацията.

Изменение на потребителските цени и на цените на производител

Източник: НСИ

Изменение на цените на храните по месеци на годишна база

Източник: НСИ, АИАП

Цените на производител се повишиха с 14.8% през декември 2000 г. спрямо същия месец на предходната година, а средногодишното им повишение е 17%. От всички сектори на промишлеността най-високо е повишението в производствените цени на рафинираните нефтопродукти с 41.1% в края на годината и принос от 5.2 процентни пункта в общия индекс на цените на производител. При другите сектори от промишлеността по-значително е годишното повишение в цените на химикалите (16.1%), цветните метали (22.7%), машини и оборудване (18.7%), електрически машини (16%), хранителни продукти (14.4%).

Производствените цени на хранителните продукти оказаха силно влияние за покачването на потребителските цени на хранителните стоки. Между двата ценови индекса на храните има силна корелационна връзка.

Изкупните цени на селскостопанската продукция през 2000 г. също се повишиха значително, особено през третото тримесечие, когато производители и търговци очакваха по-високи цени заради по-слабата реколта. Средногодишното увеличение на изкупните цени за растениевъдството беше 9.4%, а за животновъдството 18.7%. Намалението на произведената продукция в селското стопанство е друг фактор за по-високите производствени и потребителски цени на храните. Друг фактор, който повлия върху цените на хранителните продукти през третото тримесечие на годината, беше силният туристически сезон. В номинално изражение ефектът от нетния туризъм върху индивидуалното потребление се оценява на 5% повишение

на потреблението, специално през третото тримесечие на годината.

Вътрешен фактор за повишаване на общото равнище на цените са промените в административно определяните цени. Стоките и услугите, които са с фиксирани и контролирани от правителството цени, са сведени до няколко на брой от въвеждането на паричния съвет. От средата на 1997 г. повишенията в тези цени с цел премахване на субсидиите и финансово оздравяване на търговските дружества от енергийния отрасъл, предизвикваха покачване на общата стойност на инфлацията, но без да предизвикват покачване на стоките и услугите, чиито цени се определят от пазара. В резултат от тези повишения се увеличиха разходите на домакинствата за закупуване на стоки и услуги с административно определяни цени, като техният относителен дял се повиши от 14.4% през 1997 г. на 20% през 2000 година. Правителството може да упражнява контрол върху инфлацията чрез влиянието си върху равнището на административно определяните цени. От март 2000 г. правителството реши да спре нарастването на най-важните за домакинствата регулирани цени – цените на електроенергията и топлоенергията, като бяха направени две увеличения на цените на електроенергията – през януари и през август 2000 г.

През 2000 г. административните цени се повишиха общо с 13.8% в края на годината и допринесоха за общо увеличение на ИПЦ с 2.8 процентни пункта. Общото повишение на групата на административните цени с 1% пре-

дизвиква 0.31 процентни пункта повишение на инфлацията.

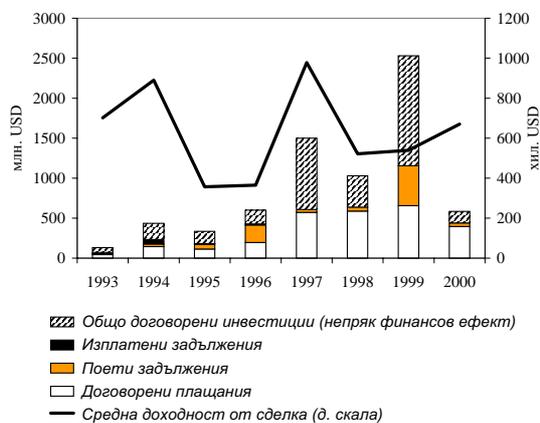
Повишаването на общото равнище на цените от средата на 2000 г. беше съпроводено с нарастване на паричното предлагане в резултат на приток на валута в страната. Фактор за нарастването на парите беше притокът на туристи. За деветте месеца от началото на годината беше отчетено 18.2% увеличение на туристическия поток, а годишното салдо от туризъм е с 32.3% по-добро в сравнение с 1999 година. Влиянието на паричната маса върху индекса на инфлация действа с лаг във времето от около месец и регресионната връзка с паричния агрегат М3 показва, че повишението му с един процент води до 0.14% процентни пункта увеличение на инфлацията.

През 2001 г. равнището на инфлация ще спадне, като очакванията са за инфлация в края на годината от 4.5%. Тази оценка се основава на прогнозите за стабилизиране на международните цени, особено на цените на суровия петрол и валутния курс на еврото към щатския долар. □

СТРУКТУРНИ РЕФОРМИ

Приватизация

Финансов ефект от приватизацията и средна доходност от сделка

Източник: АП

В края на 2000 г. са приватизирани 51.4 % от активите на всички държавни предприятия в България (около 78% от предвидените за приватизация активи). През изтеклия период са сключени 473 сделки (около 1/3 от броя им за 1999 г.), 160 от които за обособени части. Агенцията за приватизация е отчела 92 прогажби. Общият финансов ефект за изминалата година е 584 млн. щ. д. при средна доходност от сделка 671 хил. щ. д.

Като цяло основната цел в областта на приватизацията вече е изпълнена. До края на годината ще бъдат прогадени остатъчни дялове на държавата във вече приватизирани фирми. Ще продължат процедурите по подготовка за приватизация на дейности от инфраструктурата. Тъй като за приватизация остават малко, но големи по размер и значение за икономиката държавни фирми, и под натиска за повишаване на прозрачността в приватизационните сделки, бяха приети съществени промени в ЗППДОП. Тези промени са свързани с увеличаване на информираността на обществеността по отношение на приватизационния процес, повишаване на отговорността и правомощията на надзорния съвет на Агенцията за приватизация, въвеждане на по-строги санкции за длъжностни лица от съответните предприятия при укриване или недобросъвестно предоставяне на необходимата информация.

Решенията за раздържавяване на определени предприятия, посочени в отделен списък в

годишната програма за приватизация, се приемат от Министерски съвет след одобряване от Народното Събрание. Министерски съвет се отчита за сделките с тези предприятия, както и за цялостното изпълнение на приватизационната програма пред Народното събрание. Министерският съвет изготвя стратегии за приватизация на предприятия с монополно или с господстващо положение на съответния географски пазар в сферата на обществените услуги, както и за тези, свързани с национални и инфраструктурни мрежи. Тези стратегии се приемат от Народното събрание.

По отношение на инструментите за приватизация в измененията на ЗППДОП се регламентира възможността за реализиране на приватизационни сделки чрез фондовата борса в съответствие с разпоредбите на Закона за публично предлагане на ценни книжа. Променени са условията за покупка на предприятие от работническо-мениджърско дружество (РМД), като се увеличава началната вноска, която трябва да се заплати при сключването на договора (от 10% на 25 %); съкращава се срокът на разсрочено плащане (от 10 г. на 5 г.); стойността на неизплатената част (срок на просрочие не повече от 1 г.) се олихвява с ОЛП за съответния изтекъл период; нормата на дисконтиране на офертата се увеличава на 25%, като офертната цена се дисконтира по методика, определена от АП.

Преструктуриране на промишлеността¹⁴

През 2000 г. раздържавяването на малките и средни промишлени предприятия на практика приключи. В края на февруари 2001 г. 89.5%¹⁵ от държавните активи в промишлеността са приватизирани. Напълно приватизирани са предприятията в отраслите „Черна металургия“, „Целулозно-хартиена промишленост“ и „Стъklarска и порцеланово-фаянсова промишленост“.

Към края на февруари 2001 г. 86 дружества, преминали в процес на ликвидация, са заличени от търговския регистър. В момента групи 129 промишлени предприятия са в процес на ликвидация и техните активи се продават. В производство по несъстоятелност се намират 72 промишлени предприятия. За 45 от тях се разработват оздравителни планове, а активите на 27 се продават. Прекратено е производството по несъстоятелност за групи 69 дружества, от които 36 продължават дейността си, а 18 са заличени от Търговския регистър.

Анализът на състоянието на раздържавените промишлени фирми показва, че там, където има ясен мажоритарен собственик, се наблюдава успешно преструктуриране на предприятията в технологичен, продуктов и пазарен аспект. В редица предприятия растеж се постига и на основата на управленския

Приватизирани активи по отрасли на промишлеността

Източник: МИ

¹⁴ Използвани са материалите от изказването на г-н Иван Михайлов (Министерство на икономиката) предучастниците в съвместно организираня от МИ и ЕС семинар „Индустриална политика“, 15-16 март 2001 г.

¹⁵ Съгласно критериите на Световната банка

потенциал, включващ мениджъри с висок професионализъм, пазарно мислене и поведение.

В същото време, голяма част от новите собственици на приватизирани предприятия (РМД-та, холдинги от масовата приватизация и групи с недостатъчен финансов ресурс), трудно се справят с предизвикателствата, свързани с успешното реструктуриране и пазарното поведение на придобитото предприятие. В тези случаи успешният изход (който вече се прилага) е вторичната приватизация на вече частните дружества.

През последните години се наблюдава положителна тенденция, изразяваща се във възникването на ново поколение малки фирми и научни организации, създадени от водещи специалисти, отделили се от големите научни и проектантски институти. Тези фирми се характеризират с гъвкаво управление, иновативно мислене и предприемачески дух, но все още са в начална фаза на растеж.

В *рудодобива*, паралелно с приватизационния процес (трима чуждестранни инвеститори от Ирландия, Великобритания и Германия) се извършва реструктуриране на производството, при което се закриват неефективните обекти и рудниците с изчерпани запаси. Извършва се и възстановяване на околната среда в районите, които са засегнати от рудодобива и преработката.

Ускорена е процедурата по отдаване на концесии за ползването на разработените рудни, нерудни и скално-облицовъчни находища.

В приватизираните *стоманодобивни дружества* се разработват и изпълняват програми

за технологично и продуктово реструктуриране с цел повишаване на конкурентноспособността им в условията на пазарна икономика и достигане на европейските критерии за жизнеспособност.

В *цветната металургия* могат да се посочат успешни примери за цялостно реструктуриране на мощностите за производство на мед, олово и цинк („Юнион Миниер Пиргон Мед“ АД – Пиргон, „КЦМ“ АД – Пловдив). Продукцията е сертифицирана по стандартите ISO и е призната на международните пазари. Производителите са утвърдени партньори на Лондонската метална борса и другите световни пазарни структури.

Реализират се проекти за ликвидиране на старите замърсявания и цялостно подобряване на екологията в районите на металургичните дружества.

В *химическата промишленост* реструктурирането е в напреднал стадий, като единствено торовата промишленост изпитва затруднения, породени както от липсата на избор на доставчик на природен газ, така и от установилата се през предходните две години неблагоприятната конюнктура на международните пазари.

В отрасъла *машиностроене* все още са малко предприятията, постигнали пазарно реструктуриране. Част от продуктите на предприятията за производство на хидравлични и пневматични изделия, електротелфери, металорежещи и дървообработващи машини се произвежда по лицензи на водещи фирми, в резултат на което се наблюдава бърза преориентация към нови пазари. Пока-

зателен е фактът, че в този отрасъл, паралелно с нарастването на производството, расте и относителният дял на износа.

Същинското реструктуриране в *електротехническата и електронната промишленост* все още е в начална фаза. В повечето предприятия все още не са разработени целенасочени стратегии на ръководствата, няма цялостна визия за бъдещите насоки на развитие на придобитата фирма.

По данни на Министерство на икономиката към края на 2000 г. в отрасъл *хранително-вкусова промишленост* работят около 1300 предприятия, от които 1000 са новоизградени малки и средни фирми. Винарската и консервната промишленост са експортноориентирани, другите подсектори работят главно за задоволяване на вътрешното търсене.

Над 3 100 предприятия са регистрирани като работещи в отрасъл *текстилна, трикотажна и шивашка промишленост*, като заетите в тях са над 160 хил. души. Делът на експорта в общия обем продукция непрекъснато расте. В повечето предприятия е извършено продуктово и пазарно реструктуриране на основата на дълготрайни поръчки.

В перспектива предстои приватизацията и дерегулацията на държавните фирми от инфраструктурата, които имат монополно положение на пазара. Първите стъпки в тази посока вече са направени.¹⁶

¹⁶ В публикацията си „Икономиката на България през 2000г. (шестмесечен доклад)“ АИАП прави подробен анализ на принципите, на базата на които ще се реализира процесът на дерегулиране на монополите в сектора на инфраструктурата.

В заключение, частният сектор доминира икономиката на България и допринася за постигането на високи и устойчиви темпове на растеж.

Реформи в социалните системи

През 2000 година в страната настъпиха сериозни промени в две от най-важните социални системи: на социалното и здравното осигуряване.

От януари 2000 г. стартира реформата в системата за социално осигуряване. Бяха обособени три вида осигурителни фондове: фонд „Пенсии“, фонд „Трудова злополука и професионална болест“ и фонд „Общо заболяване и майчинство“, като бяха определени вноски за покриване на всеки един от рисковете. Целта бе чрез обособяването на фондове, които да покриват основните социални рискове, да не се допуска смесване на дългосрочен с краткосрочен тип осигуряване и ежегодно да се определят вноски, адекватни на разходите.

От началото на 2000 г. стартира и реформата в пенсионната система с цел да бъде стабилизирана финансово съществуващата приходно-разходна система и да се създаде допълнителна алтернатива за задължително осигуряване на капитализирана основа. Пенсионната възраст беше повишена и се въведе изискването за натрупване на минимален брой точки за придобиване право на пенсия. Беше въведена нова формула за изчисляване на пенсионните обезщетения, повиши се допустимият максимален размер на една пенсия. Извърши се прекатегоризация на заети-

те със съответна промяна в равнището на осигурителните им вноски.

Повишените изисквания при пенсиониране не се отразиха на броя на пенсионерите през 2000 г. спрямо 1999 г. (намаление с 0.13%), но балансът на фонд „Пенсии“ се влоши под влияние на другите промени, особено промяната на формулата за изчисляване на пенсиите и прехвърлянето на осигуровки към професионалните фондове за заетите в първа и втора категории труд. През 2000 г. НОИ приключи с дефицит от 117.3 млн. лв. или 0.4% към БВП.

Процесът на лицензиране на пенсионноосигурителните компании и фондовете от Държавна агенция за осигурителен надзор (ДАОН) забави стартирането на професионалните пенсионни фондове до ноември 2000 г. На практика през 2000 г. осигурителните вноски за професионалните пенсионни фондове бяха събирани от НОИ и внасяни на депозит в БНБ. Към 31 декември 2000 г. в депозита в БНБ по сметка на НОИ са натрупани 27 млн. лв. През 2001 г. след като осигуряваните направят своя избор за фонд¹⁷, НОИ ще започне да прехвърля парите на осигурените към съответните пенсионни фондове.

Лиценз да управляват пенсионни фондове (ПФ) през 2000 г. получиха 9 дружества. Всяко дружество има право да управлява професионален, универсален и доброволен пенсионен фонд. От лицензираните дружества, всички

¹⁷ Тези, които не се възползват от правото си на избор подлежат на служебно разпределение, което ще се извърши от НОИ и няма право да променя фонда в продължение на една година.

са регистрирали доброволни и професионални пенсионни фондове, а 7 от тях и универсални пенсионни фондове¹⁸.

По данни на Държавната агенция за осигурителен надзор (ДАОН) към 30 юни 2000 г. в доброволните пенсионни фондове са били акумулирани 65 419 хил. лв. като 80% от средствата са концентрирани в две пенсионноосигурителни дружества: 53% са притежание на ПОД „Алианц България“ АД и 25% в ПОК „Доверие“ АД. Подобно е разпределението и на осигурените лица: 55% в ПОД „Алианц България“ АД и 25% в ПОК „Доверие“ АД. Тази олигополна структура може да се обясни със сравнително малкия пазар и необходимостта от привличането на широк кръг осигурени, за да се поддържа рентабилността на фонда.

Към 30 юни 2000 г. броят на осигурените лица в доброволните пенсионни фондове е 377 457 души, но трябва да се разграничат активно плащащите осигурени от лицата, направили еднократни вноски. Към същата дата 7 513 души са придобили права за получаване на допълнителни пенсии от доброволното осигуряване: 1/3 от тях получават месечни суми, а останалите са получили еднократни пенсионни плащания. Причини за тази структура на пенсиите са краткият срок за акумулиране на достатъчно средства за получаване на месечна пенсия (най-старото дружество е създадено 1994 г.) и съществуването на известни данъчни преференции, които дават възможност за отлагане на данъчните

¹⁸ Сегем от лицензираните дружества са имали доброволни пенсионни фондове, отговарящи на законодателството отпреди 2000 г.

плащания или тяхното значително намаляване за хората около пенсионна възраст.

Според данни на Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване общият обем на събраните активи на доброволните пенсионните фондове от създаването им до септември 2000 г. е 74.18 млн. лв.¹⁹. В края на септември 2000 г. Министерски съвет утвърди Наредба за начина и реда за оценка на активите на пенсионните фондове и на пенсионноосигурителните дружества²⁰. Нейното прилагане гарантира еднакъв подход при оценката на активите на пенсионните фондове.

Структурата на инвестираните пенсионни активи на доброволните пенсионни фондове е съобразена с изискванията в глава четвърта от Закона за допълнително доброволно пенсионно осигуряване (ЗДДПО), която изисква поне 50% от активите да са в ДЦК или депозити. Към 30 юни 2000 г. структурата показва изключително консервативен профил като 91% от активите са в ДЦК и депозити, в т. ч. ДЦК (74%) и депозити (17%).²¹

През 2000 г. бяха създадени два нови инвестиционни инструмента, които са достъпни за активите на доброволните фондове – ипотечни облигации и български депозитарни разписки (БДР)²², но засега няма емисии на ипотечни облигации, а таксите, свързани с покупката на БДР, заедно с неголемия обем

¹⁹ Бюлетин 8/9 на Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване, 2000 г.

²⁰ ПМС 202/ 29.09.2000 г.

²¹ ДАОН, Бюлетин 1, 2001.

²² БДР са сертификати за собственост на чуждестранни финансови активи, търгуват се в лева на СФБ.

пропадени такива книжа и ниската им ликвидност на вторичния пазар, възпират пенсионните фондове от инвестиране в тях.

С влизането в действие на професионалните пенсионни фондове през 2000 г. се очакваше да се появи нов агент на капиталовия пазар, който да активизира търговията. По причини, изброени по-горе, натрупаните през годината средства могат да се използват за тази цел едва през 2001 г. след като бъдат разпределени по пенсионните фондове от НОИ. Но не може да се очаква те да повлияят съществено за развитието на капиталовия пазар, тъй като обемът на средствата е относително малък поради сравнително ограничената съвкупност на участниците в професионалните пенсионни фондове. Вероятно пенсионните фондове ще предпочетат инвестиране в банкови депозити, където рискът е нисък.

В КЗОО е посочено, че ДАОН ще определя минимално равнище на доходност за пенсионните фондове от задължителното допълнително обществено осигуряване²³. Практиката показва, че този подход обикновено води до уеднаквяване на инвестиционните портфейли на пенсионните фондове, за да се избегне грастичното отклоняване от средната доходност в съответната съвкупност.²⁴ По този начин, заедно с ограниченията за инвестиции²⁵, се добавя и още един фактор за унифициране на структурата на инвестициите на пенсионните фондове, което ще

²³ Чл. 193, ал (1).

²⁴ *Toward Better Regulation of Private Pension Funds*, Hemant Shah (June 1997), World Bank

²⁵ По чл. 172 – чл. 180 от КЗОО

обезличи различните фондове и ще затрудни потенциалните им клиенти в избора.

Приходите в пенсионните фондове се формират от вноски и доходност от инвестиране. Разходите им включват разходи за управление на инвестициите, административни разходи за поддържане на индивидуалните партиди на осигурените и плащания според нормативните документи при инвалидност, настъпване на пенсионна възраст, смърт или при промяна на фонда от страна на осигурения. При създаването на пенсионни фондове на капитализиран принцип, обикновено в началните години не се налага изплащане на пенсии (или техният брой е малък) поради краткия период на акумулиране на средства. Въпреки това, когато започне изплащането на пенсии, осигуреният на практика се договаря с пенсионният фонд да получи срещу средствата си в индивидуалната партида периодични плащания до края на живота си или за определен период от време (в зависимост от личния избор и възможностите според нормативните документи). Поради това, от изключителна важност през 2001 г. е приемането и стриктното прилагане от ДАОН на необходимите регулации за резервите, които пенсионноосигурителните компании трябва да формират, за да се гарантират бъдещите задължения на пенсионните фондове.

Реформата в системата за финансиране на държавното здравеопазване започна от юли 1999 г. с въвеждането на здравноосигурителните вноски и създаването на Националната здравноосигурителна каса (НЗОК). От юли 2000 г. стартира системата за финансиране

на доболничната помощ посредством НЗОК. Постепенно към НЗОК ще се прехвърли и цялостното финансиране на болничната помощ, но през 2000 г. все още разходите за здравеопазване се разпределят между НЗОК (97 млн. лв.), общините (414 млн. лв.) и републиканския бюджет (372 млн. лв.).

По данни на НЗОК²⁶ броят на осигурените лица е 7 390 876, или 90% от населението, а 88% от населението е направило избора си на личен лекар.

През 2000 г. НЗОК е разходвала общо 126 млн. лв. (13% от всички здравни разходи), като 97.2 млн. лв. са били за здравноосигурителни плащания, 13.3 млн. лв. за текущи разходи и 15.0 млн. за капиталови разходи. От здравноосигурителните плащания, 65.7% са били за доболнична помощ и 34.3% за лекарства. През годината във фонда се е формирал излишък от 423 млн. лв. На практика НЗОК продължава основно да акумулира средства, за да има резерв при поемането на болничната помощ от средата на 2001 година.

Реформите в социалната система стартираха успешно през 1999 г. и 2000 г., като усилията в перспектива ще се насочат към осигуряване на нормалното функциониране на реструктурираните системи и подобряване на механизма на тяхното действие.

Банкова система

През 2000 г. финансовото състояние на банковата система остана стабилно. От общо

²⁶ Използвани са данни от проекта за Годишен отчет на НЗОК – 2000г.

35 действащи банки само четири, предимно клонове на чуждестранни банки, отчетоха загуба за 2000 г.²⁷ Причина за тази загуба е най-вече противоречието между българските банкови счетоводни стандарти и техните вътрешни правила за счетоводна отчетност. Показателят възвръщаемост на активите на банковата система за 2000 г. е 3.1% и е по-висок от отчетения през 1999 г. (2.4%).

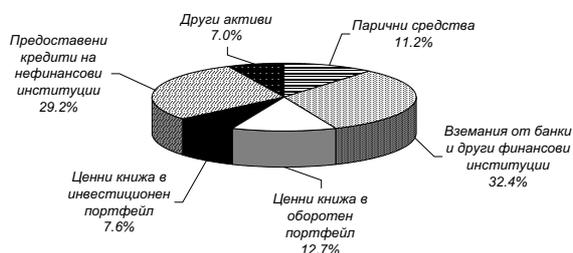
През 2000 г. балансовото число на банковата система нарасна с 1 550 млн. лв. или с 18.8% и достигна 9 773.5 млн. лв. По абсолютна стойност това увеличение надвишава около два пъти отчетеното през 1999 г. (797 млн. лв.). Спрямо края на 1999 г. левовите активи на банките нараснаха с 11.2% (403.1 млн. лв.), а тези в чуждестранна валута с 24.7% (1 147 млн. лв.). За същия период стойността в щатски долари на банковите активи, деноминирани в чуждестранна валута се увеличи в по-малка степен (с 15.5%) поради понижението на курса на лева спрямо долара. Към края на 2000 г. трите най-големи банки (Булбанк, ОББ и Банка ДСК) притежаваха 49.9% от всички активи на банковата система (51.7% към края на 1999 г.).

Спрямо края на 1999 г. най-същественото изменение в структурата на активите е увеличението на дела на вземанията от банки и други финансови институции (с 7.4 процентни пункта до 39.9%). Вероятната причина за промяната е увеличението на доходността на депозитите в чуждестранни банки в щатски долари и евро. Нарасна и относителното

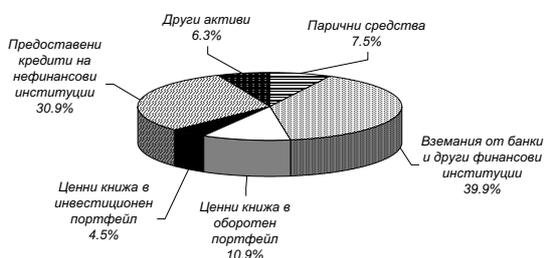
²⁷ В края на 1999 г. 6 от общо 34 действащи банки отчетоха загуба.

Структура на активите

31.12.1999 г.

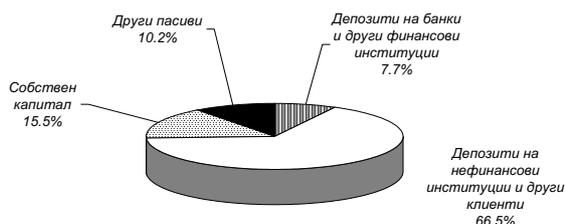
31.12.2000 г.

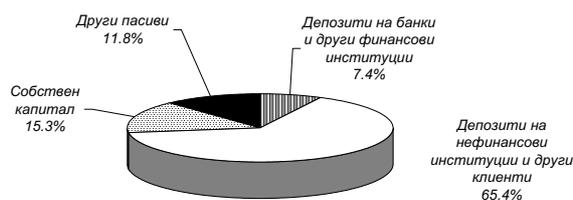
Източник: БНБ

Структура на пасивите

31.12.1999 г.

31.12.2000 г.

Източник: БНБ

тегло на предоставените кредити на нефинансови институции и други клиенти (с 1.7 процентни пункта до 30.9%). Понижението на дела на паричните средства в каса и по разплащателни сметки в БНБ (с 3.6 процентни пункта до 7.5%) е свързано с намалението на минималните задължителни резерви от 11% на 8% от юли 2000 г. Спадът на относителното тегло на ценните книжа в общите активи на банките вероятно се дължи на отрицателната нетна емисия на ДЦК от страна на българското правителство, както и на понижаването на доходността на тези ДЦК спрямо предходната година. Изменението в структурата на активите показва, че все още банките предпочитат да влагат ресурсите си в чуждестранни активи със сравнително нисък риск и доходност.

В структурата на пасивите не настъпиха съществени изменения спрямо края на 1999 г. От компонентите на пасивите през 2000 г. най-голямо беше абсолютното увеличение на депозитите на нефинансови институции и други клиенти (с 919.7 млн. лв.). Спрямо края на 1999 г. капиталът и резервите на търговските банки се повишиха със 17.3% (221.4 млн. лв.), като само при трите най-големи банки увеличението е с 87.8 млн. лв.

Печалбата на търговските банки за годината е 282.7 млн. лв. и надвишава с 45.3% отчетената през предходната година (194.6 млн. лв.). По-голямата част (около 84%) от годишния положителен финансов резултат на банковия сектор е концентрирана в трите най-големи банки (Булбанк, ОББ и ДСК). Тъй като тази концентрация се увеличава спрямо пред-

ходната година, когато дялът на трите банки беше около 66%, може да се направи изводът, че малките банки остават сравнително по-нерентабилни от големите. В сравнение с края на 1999 г. промените в структурата на оперативната печалба на банките се изразяват в увеличение на нетните приходи от търговия и преоценка за сметка на понижаване на относителното тегло на нетния лихвен доход и на нетните приходи от такси и комисионни. Тази промяна се свързва най-вече с продажбата от страна на Булбанк на притежаваните от нея дялове в други финансови институции (ОББ, Корпоративна банка). Отношението нетен лихвен доход към разходи по икономически елементи в края на 2000 г. е 88.4% и е с около 10 процентни пункта по-високо от отчетеното в края на юни 1999 г. Това показва, че нараства капацитетът на банковата система да покрива издръжката си с приходите от основната си дейност. По-бързият темп на нарастване на разходите за издръжка на банките през 2000 г. в сравнение с 1999 г. вероятно се дължи на въвеждането на нови банков продукти, които изискват значителни първоначални инвестиции.

Показателите за капиталова адекватност на търговските банки продължават значително да надвишават изискванията, определени в Наредба № 8 на БНБ. Показателят за обща капиталова адекватност на банковата система към края на декември 2000 г. е 35.64% и е с 5.7 процентни пункта по-нисък от отчетения в края на 1999 г. За периода от 31 декември 1999 г. до 31 декември 2000 г. общият рисков компонент на активите на търговските банки е нараснал с 34.4% (989.7 млн.

лв.), а капиталовата база се е увеличила с 16% (189.8 млн. лв.). Съкращаването показателите за капиталовата адекватност на банковата система показва, че търговските банки, макар и бавно, увеличават кредитите за реалния сектор на икономиката.

Състоянието на кредитния портфейл на банките се подобрява в сравнение с края на 1999 г. За декември 2000 г. 91.8% от рисковите експозиции на банките са редовни (88.2% за декември 1999 г.). В края на 2000 г. 3.4% от рисковите експозиции са класифицирани като загуба (5.5% в края на декември 1999 г.).

Таблица 8. Състояние на кредитния портфейл на търговските банки

Кредити	(%)	
	XII, 1999	XII, 2000
Редовни	88.28	91.8
Под наблюдение	3.83	2.8
Нередовни	1.14	1.2
Съмнителни	1.22	0.8
Загуба	5.53	3.4

Източник: БНБ

Ликвидността на банковата система в края на 2000 г. продължава да е сравнително висока, въпреки че спада спрямо края на 1999 г. За декември 2000 г. показателят за първична ликвидност за търговските банки (без клоновете на чужди банки) е 10.36% (15% за декември 1999 г.). За същия месец показателят за вторична ликвидност е 25.98% (35.15% за декември 1999 г.).

Таблица 9. Показатели за ликвидност на търговските банки

	(%)	
	XII, 1999	XII, 2000
първична ликвидност	15.00	10.36
вторична ликвидност	35.15	25.98

Източник: БНБ

През 2000 г. конкуренцията в банковия сектор продължава да се разширява. В таблицата са представени два от най-често използваните показатели за отчитане на конкуренцията в даден сектор на икономиката: индексът на Херфиндал и коефициентът на концентрация. Показателите за българската банкова система са изчислени за периода от 1991 до 2000 г. по отношение на три измерителя за размера на дадена банка: общия обем на активите (балансовото число на банката), вземанията от нефинансови институции и депозитите на нефинансови институции.

Таблица 10. Показатели за концентрацията в банковия сектор

	1991	1993	1995	1997	1999	2000
Банкови активи						
Индекс на Херфиндал	0.38	0.30	0.14	0.27	0.12	0.11
Коефициент на концентрация (%)	80.9	73.4	60.0	72.3	57.0	55.2
Предоставени кредити на нефинансови институции и други клиенти						
Индекс на Херфиндал	0.18	0.24	0.14	0.14	0.08	0.07
Коефициент на концентрация (%)	69.2	66.0	57.8	62.4	43.6	42.0
Депозити от нефинансови институции и други клиенти						
Индекс на Херфиндал	0.15	0.15	0.13	0.15	0.13	0.13
Коефициент на концентрация (%)	66.2	57.3	54.3	65.8	61.7	62.2

Източник: J. Miller, S. Petranov – „Banking in the Bulgarian Economy“, БНБ, 1996 г., БНБ, АИАП

Понижението на индекса на Херфиндал по отношение на активите спрямо 1999 г. вероятно е свързано с приватизацията на държавните банки (Булбанк, Експресбанк, ТБ „Хеброс“), с агресивната пазарна стратегия на някои от средните банки (Първа инвестиционна банка, Стопанска и инвестиционна банка) и с навлизането на нови чуждестранни банки на българския пазар (Ситибанк).

Изменението на индекса на Херфиндал и коефициента на концентрация по отношение на

вземанията от нефинансови институции също показва увеличение на конкуренцията между банките. Това донякъде е свързано с предпазливото отношение на банките към кредитите за реалната икономика. За някои от големите банки е характерно, че вземанията от нефинансови институции заемат сравнително малък дял от активите им (Булбанк, ОББ). За някои от сравнително малките банки относителното тегло в активите им на кредитите за частни и държавни предприятия е високо (повечето от клоновете и филиалите на чуждестранни банки).

Група банки	Дял на кредитите за нефинансови институции от активите на банката	Брой банки	Дял от общите активи на банковата система
I	Над 50%	10	11.4%
II	30% – 50%	13	35.9%
III	Под 30%	12	52.7%

I група: БАКБ, ИКБ, ПИМБ, Райфайзенбанк, ИНГ банк, Алфа банка, НБГ, Хиосбанк, Хипоферайнсбанк, Ситибанк

II група: ДСК, БПБ, Демирбанк, Евробанк, Корпоративна банка, МБТР, ПИБ, С.Ж. Експресбанк, СИБ, Хебросбанк, ЦКБ, Тексимбанк, Юнионбанк

III група: Биохим, Дрезднербанк, Булбанк, България инвест, Насърчителна банка, Нефтинвестбанк, ОББ, Общинска банка, Росексимбанк, Токуда Кредит Експрес Банк, Те-Дже Зираат Банкасы, Сосиете Женерал

Спадането на индекса на Херфингал по отношение на кредитите за нефинансовите институции може да означава и увеличена конкуренция между банките за привличането първокласни кредитополучатели. Тези кредитополучатели са сравнително малко, като имаме предвид фактът, че голяма част от малките и средните фирми нямат дълга кредитна история.

Увеличението на коефициента на концентрация по отношение на привлечените средства от нефинансовите институции спрямо 1999 г. показва, че големите банки с развита клонова мрежа продължават да привличат най-мно-

го депозити от домакинствата и фирмите. Конкуренцията за привличане на повече вложители е именно между тези банки – Булбанк, Банка ДСК, ОББ, Биохим, Пощенска банка.

Банковата система е стабилна и постепенно започва да проявява все по-голяма активност по отношение на функцията ѝ на финансов посредник. Тази активност ще продължи да нараства, след като приватизацията на банковата система почти приключи в края на 2000 г. Към декември 2000 г. дялът на активите на частните банки към общите банкови активи възлиза на 82.4%. Държавни са все още 3 от търговските банки (вкл. Насърчителна банка), едната от които предстои да бъде приватизирана в близките месеци.

Към края на декември 2000 г. чуждестранните банки притежават 73% от всички активи в банковата система, 69% от привлечените средства на граждани и фирми и 62% от предоставените заеми. През 2000 г. бяха предприети мерки за премахване на пречките от законодателен характер пред кредитирането. В ход са и промени в законодателството, ускоряващи процеса на присъждане и придобиване на заложено имущество, както и процедурите по събирането на вземания. През годината БНБ промени наредбите за осъществяване на банков надзор. Цел на изменението беше не само хармонизиране на тези наредби със стандартите на Европейския съюз, но и създаването на ясни и постоянни условия за осъществяване на банковата дейност, основно място в която заема кредитирането. В този смисъл промените в лицензирането

на банките, отчитането на тяхната капиталова адекватност и въвеждането на банков надзор на консолидирана основа ще окажат положителен косвен ефект и върху кредитната им дейност. □

ПАЗАР НА ТРУДА

Равнище на безработица

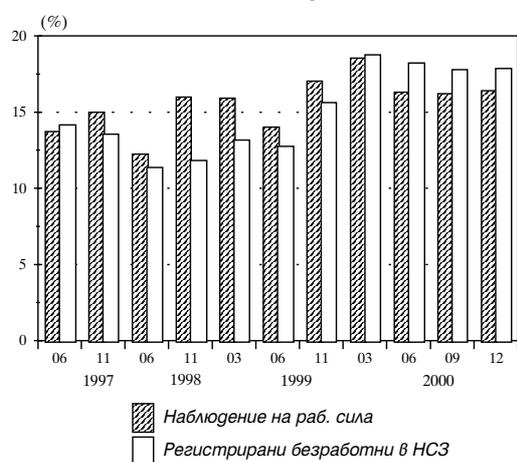
Данните от наблюденията върху работната сила показват, че броят на заетите в страната е намалял с 2.8% през 2000 г. Основният фактор за това е задълбочаването на структурната трансформация на микрониво след приватизацията на голяма част от държавните активи в периода 1997 – 2000 г. Очевидно в приватизираните държавни предприятия е поддържана свръхзаетост, която при условията на частна собственост върху фирмата е невъзможно да бъде запазена. Най-значителните намаления са в индустрията, където броят на наетите лица е с 9.4% по-нисък през 2000 г. в сравнение с 1999 г. Броят на заетите в областта на услугите също спада, но с около 2%. Нараства броят на заетите в селското, горското стопанство и риболова, независимо че годината не беше благоприятна за отрасъла и имаше значителен спад на произведената брутна добавена стойност.

Таблица 10. Заети лица и структура на заетите по отрасли

	03'99	06'99	11'99	03'00	06'00	09'00	12'00
Общо (хил. души)	2844.2	2970.8	2811.0	2733.5	2872.4	2837.2	2735.5
Селско и горско стопанство	248.2	323.4	252.8	250.6	377.0	336.0	226.3
Индустрия	1040.3	1023.1	961.4	933.0	938.1	932.1	943.3
Услуги	1551.0	1620.2	1594.2	1548.3	1549.0	1561.6	1555.1
Непосочен	4.8	4.1	2.6	1.7	8.3	7.4	10.7
Структура (%)							
Селско и горско стопанство	8.7	10.9	9.0	9.2	13.1	11.8	8.3
Индустрия	36.6	34.4	34.2	34.1	32.7	32.9	34.5
Услуги	54.5	54.5	56.7	56.6	53.9	55.0	56.8
Непосочен	0.2	0.1	0.1	0.1	0.3	0.3	0.4

Източник: НСИ, Наблюдение на работната сила

Равнище на безработица

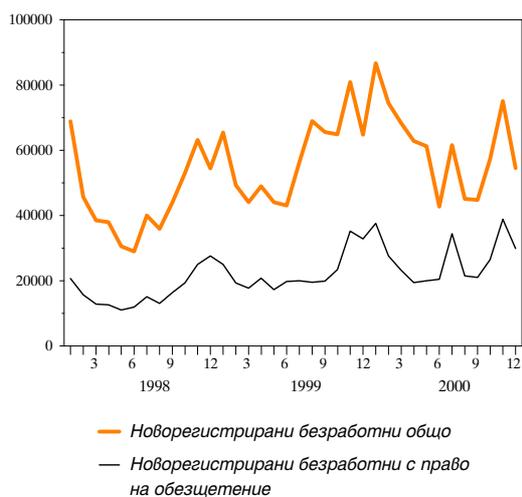
Източник: НСИ, АИАП

Спадът на заетостта има за огледален образ повишаването на равнището на безработица. Два са източниците на информация за равнището на безработица – броят на регистрираните безработни в бюрата по труда, които се отчитат от Националната служба по заетостта, и броят на безработните, които се отчитат с Наблюдението на работната сила на НСИ. И двата източника показват тенденция на повишаване на равнището на безработица от средата на 1999 г. до началото на 2000 г. и стабилизиране на тези равнища в края на 2000 г.

Интензивността на процеса на реструктуриране на предприятията може да се оцени чрез динамиката на новорегистрираните безработни. През втората половина на 1999 г. началото на периода на бързо нарастване на регистрираните безработни, входящият поток безработни бе с около една трета по-висок спрямо нивото му за цялата 1998 г. През 2000 г. нивото на входящия поток новорегистрирани безработни се запази високо.

Входящият поток безработни може да се декомпозира на две основни групи – новорегис-

Новорегистрирани безработни

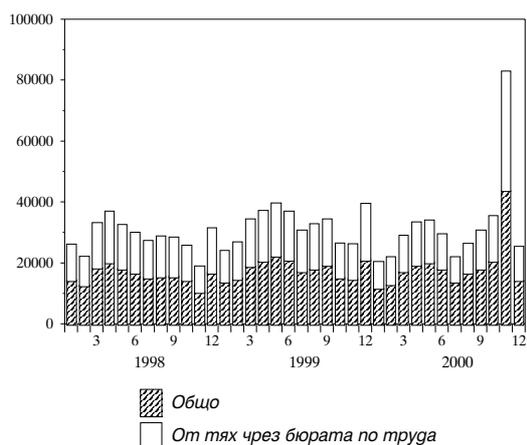

Източник: НСЗ

трирани безработни с право на обезщетение за безработица и новорегистрирани безработни на общо основание. От началото на 1998 г. досега първата група новорегистрирани се състои почти изцяло от лица, съкратени от работа поради производствени затруднения или закриване на предприятията.

В структурата на броя новорегистрирани безработни с право на обезщетение настъпват промени, които отразяват вече и структурата на собствеността. Напусналите държавния сектор постоянно намаляват – от 81.4 хил. души през първата половина на 1999 г. до 65.1 хил. души през втората половина на 2000 г., новорегистрираните безработни с право на обезщетение от частния сектор постоянно нарастват – 25.5 хил. души през първата половина на 1999 г. до 83.3 хил. души през втората половина на 2000 г. Или в рамките на две години броят на освободените от частния сектор се е увеличил над три пъти и вече надвишава броят на новорегистрираните безработни с право на обезщетение, съкратени от. До голяма степен това се дължи на стремежа на новите собственици на приватизираните предприятия да подобряват ефективността на използване на производствените ресурси, в т. ч. на трудовите ресурси, и да оптимизират заварената заетост в предприятията. Конфликтите между новите собственици в приватизираните предприятия и профсъюзите относно броя на заетите показват, че този процес продължава да бъде интензивен и може да се очаква намалението на заетостта в страната да продължи да намалява, но с по-ниски темпове.

Влиянието върху промените в структурата на новорегистрираните безработни оказват и приетите през 1999 г. и началото на 2000 г. Закон за здравното осигуряване и Кодекс за задължително обществено осигуряване. В резултат на това се извърши преструктуриране на осигурителните плащания между работодатели и осигурени лица. Част от осигурителните вноски (както по здравното, така и по социалното осигуряване) се отчисляват от брутното възнаграждение за труд на осигуряваните лица, докато преди приемането на новото законодателство осигурителните вноски се определяха като процент от брутното трудово възнаграждение на заетите на трудов договор, но се внасяха от работодателите. Хора, работещи по граждански договор трябваше сами да се осигуряват на база на избран доход, но не по-нисък от минималната работна заплата. Новата схема на плащане на социалните осигуровки ограничи възможностите на работодателите да укриват плащания към НОИ или здравната каса. Така, ако даден работодател е укривал част от дължимите осигурителни плащания, новата схема на тяхното разпределение би довела или до намаление на разполагаемия доход на осигуряваните лица (ако работодателят не актуализира трудовото възнаграждение, за да компенсира новите плащания, които са за сметка на брутнота работна заплата) или ще увеличи неговите разходи за труд (ако актуализира брутното трудово възнаграждение на заетите лица и покаже част от укриваните преди това осигурителни плащания). Във втория случай може да се допусне, че работодателят ще

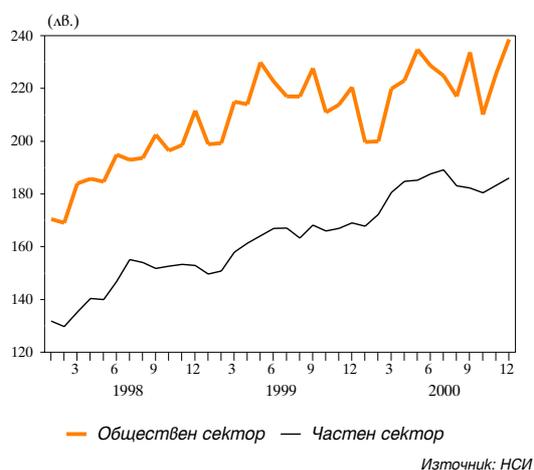
Безработни постъпили на работа

се стреми да запази разходите си за труд чрез намаляване на съществуващата заетост във фирмата си.

През втората половина на 2000 г. стабилизирането и слабото намаление на равнището на безработица е свързано с повишаване на броя на регистрираните безработни, които са започнали работа.

Работна заплата и производителност на труда

Според предварителните данни на НСИ през 2000 г. средната месечна работна заплата в страната е нараснала със 7.5% спрямо 1999 г. в реално изражение (дефлирана със средногодишния ИПЦ). Средната работна заплата в частния сектор е нараснала с 15.2% спрямо 1999 г. в реално изражение, докато в държавния сектор нейното увеличение е едва 4.3%. Най-голяма е разликата в динамиката на заплатата в частния и в обществения сектор на промишлеността и някои видове услуги като търговия, бизнес услуги, образование и здравеопазване. Така във всички отрасли на икономиката се наблюдава процес на постепенно приближаване на нивата на средната работна заплата в частния и обществения сектор, като в селското стопанство, добивната промишленост и във финансовите организации средната работна заплата в частния сектор вече е по-висока от тази в държавния. В предприятията от преработващата промишленост на държавния сектор средната реална работна заплата през 2000 г. е намаляла с 8.8% спрямо 1999 г., докато в частния сектор на същия отрасъл тя е нараснала с 13.5%.

Реална работна заплата

Правителството може да въздейства върху динамиката на средната работна заплата в икономиката чрез два инструмента: първо, чрез контрол върху работната заплата в държавните предприятия и бюджетната сфера и второ, чрез равнището на минималната работна заплата. Съгласно прилаганата нормативна рамка заплатите в държавните предприятия, формиращи печалба, формират и увеличават разходите си за труд, съобразно своето финансово състояние. Този принцип би трябвало да се прилага и във фирмите от частния сектор. Държавата може пряко да влияе върху заплатата в държавните фирми, които формират загуба и имат просрочени задължения.

Реалната работна заплата в държавния сектор нараства най-бързо през 2000 г. в отраслите държавно управление (с 15.9%), образование (с 11.5%) и здравеопазване (с 11.2%). Това са отрасли, в които организациите са преди всичко на бюджетно финансиране. Нарасналите приходи на бюджета през 2000 г. позволиха да се направи индексация на заплатите в бюджетната сфера с цел намаляване на разликата им спрямо заплатите в другите сектори на икономиката.

Средната минимална работна заплата в страната през 2000 г. беше увеличена с 6.9% спрямо 1999 г. в реално изражение. Доколкото минималната работна заплата има влияние върху функционирането на пазара на труда като цяло, то нейното увеличение трябва да се реализира внимателно, за да не доведе до втвърдяване и стагнация на пазара на труда при условията на относително високо равни-

ще на безработица. Механизмът на въздействие на минималната работна заплата върху пазара на труда обединява в едно търсенето и предлагането на труд. По-високите разходи на труд ще доведат до намаление на търсенето на труд и ще спадне нивото на откриване на нови работни места. Поради връзката на част от социалните помощи и обезщетения с минималната работна заплата, нарастването на минималната работна заплата може да доведе до намаление на предлагането на труд с ниска квалификация. Безработните без квалификация или с ниско ниво на квалификация формират значителна част от безработните, особено дълготрайно безработните.

Нарастването на средната работна заплата се осъществява в условията на растяща производителност на труда, която за деветте месеца на 2000 г. е с 8.8% над равнището си от същия период на 1999 г. (по цени от 1999 г.). Производителността на труда в сектора на индустрията и услугите нараства изключително бързо (съответно с 23.7% и с 26%). Бързото нарастване на производителността на труда в индустрията и услугите е добра предпоставка за бъдещо увеличаване на работните заплати в тези сектори на икономиката, както и за подобряване на конкурентните позиции на повечето от предприятията, функциониращи там и за възстановяване и евентуално увеличаване на заетостта.

Високата безработица и ниското равнище на доходите в страната представляват сериозно предизвикателство за правителството.

Допълнителен негативен ефект има емиграцията, която води до бързо влошаване на демографската структура. Решаването на тези проблеми може да се осъществи единствено на фона на високи темпове на растеж. Постигнатите темпове на растеж на българската икономика през последните три години и особено през 2000 г., както и динамиката на заетостта и безработицата в страната през втората половина на 2000 г., дават основания да се счита, че през последните месеци на 2000 г. вероятно е достигнато дъното в спада на заетостта или максималната точка на нарастване на безработицата. Твърде вероятно е през 2001 г. нововъзникващият частен сектор да създаде достатъчно нови работни места, които да компенсират намаляването на заетост във все още реформиращия се приватизиран държавен сектор. Може да се очаква, че активните мерки на пазара на труда, както и инфраструктурните проекти, предвидени за осъществяване през следващите пет години също ще облекчат проблема с безработицата както на национално, така и на регионално равнище. □

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на икономическото развитие през 2000 г. и прогнозите за световната икономика и международните цени през 2001 г. смятаме, че основните икономически индикатори за българската икономика през 2001 г. ще бъдат следните:

- Растежът на БВП за 2001 г. вероятно ще остане висок – около 5%, като основен принос за това ще имат трите основни елемента на БВП по разходен метод – потребление, инвестиции и нетен износ;
- Отношението дефицит на текущата сметка/БВП се очаква да се подобри с 0.5% в сравнение с предходната година поради продължаващия растеж на износа и по-ниския внос;
- Фискалната политика на държавата ще продължи да има рестриктивен характер, като дефицитът по консолидирания държавен бюджет няма да надвишава 1.5% от БВП. Първичното салдо се очаква да нарасне слабо и да достигне 3.3% от БВП, като по този начин частично компенсира по-високите плащания по лихвите на външния дълг. Като имаме предвид очакванията за растеж на БВП и разумната фискална политика, съотношението дълг/БВП вероятно ще се понижи с 8 процентни пункта в края на 2001 г.;
- Темпът на инфлацията ще се понижи и прогнозата за инфлацията в края на годината е 4.5%. Оценката се базира на предвижданията за стабилизиране на международните цени (най-вече на суровия петрол) и очаквания стабилен валутен курс на еврото спрямо долара;
- Нововъзникващият частен сектор ще създаде достатъчно нови работни места, които ще компенсират съкращенията във все още реформиращите се предприятия в приватизирания държавен сектор. Вероятно активната икономическа политика в областта на трудовия пазар и инфраструктурните проекти, предвидени за

осъществяване през следващите пет години, ще облекчат тежестите от безработицата и на национално, и на регионално равнище. □

СЪДЪРЖАНИЕ

Международната конюнктура през 2000 г.	3
Икономическият растеж през 2000 г.	7
Вътрешно търсене	8
<i>Индивидуално потребление</i>	8
<i>Инвестиционно търсене</i>	9
<i>Предлагане</i>	13
<i>Промисленост</i>	14
<i>Селско стопанство</i>	15
<i>Икономическият растеж през 2001 г.</i>	18
Външната търговия през 2000 г.	19
<i>Износ</i>	19
<i>Внос</i>	22
<i>Платежен баланс</i>	23
Публични финанси	25
Финансово посредничество	31
Инфлация	38
Структурни реформи	43
<i>Приватизация</i>	43
<i>Преструктуриране на промишлеността</i>	45
<i>Реформи в социалните системи</i>	49
<i>Банкова система</i>	55
Пазар на труда	63
<i>Равнище на безработица</i>	63
<i>Работна заплата и производителност на труда</i>	67
Заклучение	71